

T.C.

SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ

GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ

GELENEKSEL TÜRK SANATLARI ANASANAT DALI

**KULA HALILARININ RENK, MOTİF ve DESEN ÖZELLİKLERİNDE
GÖRÜLEN DEĞİŞİM ve NEDENLERİ**

BİLGE AYGAR

Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Doç. Dr. Sema ETİKAN

ISPARTA, 2014

T.C.
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ
GELENEKSEL TÜRK SANATLARI ANASANATDALI

Bu tez 13.11.2014 Tarihinde Aşağıdaki Jüri Üyeleri Tarafından Oy Birliği/Oy Çokluğu ile Kabul Edilmiştir.

DANIŞMAN

Doç. Dr. Sema Etikan

İmza:

ÜYE

Doç. Dr. Filiz N.Ölmez

İmza:

ÜYE

Doç. Dr. Sema Özkan Tağı

İmza:

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylıyorum.

İmza ve Mühür

Doç. Dr. Abdullah Şevki Duymaz
SDÜ Güzel Sanatlar Enstitü Müdürü

Bu çalışma Süleyman Demirel Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimi tarafından desteklenmiştir.

Proje No: 3911-YL1-14

T. C.
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Bu belge ile bu tezdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu beyan ederim. Bu kural ve ilkelerin gereği olarak, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce ve sonuçları aldığımı ve kaynağını gösterdiğimi ayrıca beyan ederim (02/12/2014).

Bilge AYGAR

SUNUŞ

Bu konuda bana çalışma olanağı sağlayan danışman hocam Sayın Doç. Dr. Sema ETİKAN (Süleyman Demirel Üniversitesi)'a, yardımlarını esirgemeyen Araştırma görevlisi Sayın Hande KILIÇARSLAN (Süleyman Demirel Üniversitesi)'a, 3911-YL1-14 nolu proje ile finansal destek sağlayan Süleyman Demirel Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimine, yöre araŐtırması sırasında yardımcı olan Sayın İsmail ATABEY'e, Sayın Mehmet ZORLU'ya, Kula Belediyesi çalıŐanlarına, evlerini açan yöre dokumacılarına, maddi ve manevi desteklerini esirgemeyen annem Sayın Zöhre AYGAR'a, babam Sayın Hilmi AYGAR'a, ablam Sayın Nur AYGAR BAYKARA'ya, eniŐtem Sayın Aykut BAYKARA'ya ve arkadaşım Sayın Osman BİLİR'e sonsuz teŐekkürlerimi sunarım.

Bilge AYGAR

2014

ÖZET

KULA HALILARININ RENK, MOTİF ve DESEN ÖZELLİKLERİNDE GÖRÜLEN DEĞİŞİM ve NEDENLERİ

Bilge AYGAR

Süleyman Demirel Üniversitesi,

Güzel Sanatlar Enstitüsü, Geleneksel Türk Sanatları Ana Sanat Dalı,

Yüksek Lisans Tezi,

2014 Sayfa:77

Danışman: Doç.Dr. Sema ETİKAN

El sanatları önceleri insanların ihtiyaçlarını karşılamak için ortaya çıkmış, zaman içerisinde de toplumların kendi kültürel değerleri ile şekillenerek her toplumun kendine özgü geleneksel sanatları oluşmuştur. Türk kültürünün geleneksel sanatları içerisinde de el dokuması halıcılığın ayrı bir yeri vardır. Anadolu'nun birçok yöresinde dokunmuş ve günümüze kadar ulaşabilen el dokuması halılar, birbirinden farklı renk, motif ve desen özellikleri ile Türk halı sanatını şekillendirmektedir. Anadolu'nun halı sanatını şekillendiren merkezlerinden biri de Manisa'dır. Manisa İli Anadolu'nun, dokuma kültürünün yüzyıllar öncesinden gelen geleneklerle devam ettirildiği önemli yörelerinden biridir. Yörede dokuma kültürünün oluşumuna katkı yapan Gördes, Yuntdağı gibi birçok önemli yerleşim merkezi bulunmaktadır. Bu yerleşim merkezlerinden biri olan Kula ilçesi de kendine özgü renk, motif ve desen özelliklerine sahip geleneksel halıları ile isim yapmış bir yöredir. Ancak son zamanlarda geleneksel dokumacılığımızın, başta ticari kaygılar olmak üzere birçok etken sonucunda yaşadığı değişim Kula halılarında da kendisini hissettirmektedir. Bu çalışmada da Kula halılarının renk, motif ve desen özelliklerinde görülen bu değişimin belirlenmesi ve Kula halılarının günümüzdeki durumunun tespit edilmesi amaçlanmıştır. Yapılan araştırma sonucunda da Kula halılarının dokunmasında ciddi bir azalma olduğu, bugün ilçe merkezinde birkaç aile ve İlçe Belediyesi dışında bu sanat ile uğraşan kimsenin kalmadığı görülmüştür. Dokunan çok az örneğin de ticari kaygılar ön planda tutularak tüketici tercihlerine göre şekillendirilmesinin renk, motif ve desen özelliklerinin değişmesine, gelenekselliğinin kaybolmasına neden olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar kelimeler: Kula, dokumacılık, halı

ABSTRACT

SOME OF KULA CARPET SPECIFICATIONS AND COLOR MOTIF AND PATTERN

Bilge AYGAR

Süleyman Demirel Üniversitesi,

Güzel Sanatlar Enstitüsü, Geleneksel Türk Sanatları Ana Sanat Dalı,

Yüksek Lisans Tezi,

2014 Sayfa:77

Adviser: Assoc. Prof. Dr. Sema ETİKAN

Handicrafts previously emerged to meet the needs of people and, traditional arts of each community formed by shaping handicrafts with communities own cultural values. Hand-woven carpet has a special place in traditional arts of Turkish culture. Hand-woven carpets that are woven in different regions of Anatolia and have reached today, form the Turkish Carpet Art with their different color, motive and pattern features. Manisa is also one of the centers have shaped the art of Anatolian carpet. Manisa Province is one of important regionsof Anatolia weaving culture continued from centuries-old traditions. In the region, there are many important residential centers such as Gördes, Yuntdağı that contribute to the formation ofweaving culture. Kula town, one of these settlements, is a region made a name with its traditional carpets having specific colors, motives and patternsfeatures. However, recent changes traditional weaving experiencing, primarily as a result of commercial concerns and including many other factors is made itself evident in Kula carpets. In this study, determination of changes in the colors, motives and patterns of Kula carpets and identification of the current status is intended. As a result of the research, a very serious decrease in weaving of Kula carpets and apart from a few families engaged in weaving and town municipality, no one dealing with this art is observed. It is determined that desinging weaves according to customer preferences by keeping at the forefront of commercial concerns caused deterioration in motives and disappear of traditionalism.

Key words: Kula, weaving, carpet

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ.....	ii
ÖZET.....	iii
ABSTRACT.....	iv
İÇİNDEKİLER.....	v
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	vi
1.GİRİŞ.....	1
1.1 Manisa ili ve Kula ilçesi.....	3
2.KURAMSAL TEMELLER.....	5
2.1. El Dokuması Halıcılığın Tarihçesi.....	5
2.2.1 Kullanılan Araç Gereçler.....	9
3. KAYNAK ÖZETLERİ.....	12
4.MATERYAL ve YÖNTEM.....	16
4.1.Materyal.....	16
4.2. Yöntem.....	16
5. BULGULAR.....	18
5.1. Kula Halıları.....	18
5.1.1. Kula halılarının dokunmasında kullanılan tezgah ve diğer gereçler.....	18
5.1.2. Dokuma tekniği.....	20
5.1.2.1. İplik hazırlama ve boyama işlemleri.....	21
5.1.2.2. Desen hazırlama.....	21
5.1.2.3. Çözü çözüme.....	22
5.1.2.4. Gücü bağlama.....	23
5.1.2.5. Çiti ve kilim örme.....	23
5.1.2.6. Düğüm atma.....	23
5.1.2.7. Bitirme işlemleri.....	24
5.1. 3. Geleneksel Kula Halılarının Renk, Motif ve Desen Özelliği.....	24
5.2. Günümüzde Kulada Halıcılık ve Kula halılarında Görülen Değişim.....	50
6. DEĞERLENDİRME.....	66
KAYNAKÇA.....	67

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1.Kula Haritası (Anonim, 2013, Marka Şehir Manisa)	4
Şekil 2. Pazırık Halısı (Aslanapa, 2005:17)	6
Şekil 3. Kula halılarının dokunmasında kullanılan tezgah (Kula-Merkez/ Halk Eğitim Merkezi) (Aygar,2014).....	19
Şekil 4. Kula halılarının dokunmasında kullanılan kirkit (Kula-Merkez / Halk Eğitim Merkezi).....	19
(Aygar,2014)	19
Şekil5. Kula halılarının dokunmasında kullanılan makas (Kula-Merkez / Halk Eğitim Merkezi)	20
(Aygar,2014)	20
Şekil6. Kula halılarının dokunmasında kullanılan Bıçak (Kula Merkez) (Aygar,2014).....	20
Şekil 7. Kula halılarında kullanılan desen örneği (Kömürcü Kula), (Kula Merkez Halk Eğitim Merkezi/ 2014) (Aygar,2014).....	21
Şekil 8. Kula halısı desen örneği(Kula-Merkez / Halk Eğitim Merkezi) (Aygar,2014).....	22
Şekil 9 . Türk (Gördes) düğümü (Yazıcıoğlu, 1992:122).....	25
Şekil 10. Kula Halısı (Tek Mihraplı Kula)ve yüzey şeması (Antalya Müzesi) (Anonim 1992a)	27
Şekil 11. Kula halısı (Çınar yapraklı Kula halısı)ve yüzey şeması(Türk ve İslam Eserleri Müzesi (Envanter No: 338) (Anonim 1992)	28
Şekil 12. Kula halısı ve yüzey şeması (Anonim2009).....	29
Şekil 13. Kula Halısı ve yüzey şeması (18.yy/ Türk ve İslam Eserleri Müzesi (Envanter No: 296)) (Anonim 1992)	30
Şekil 14. Kula Halısı ve yüzey şeması (17.yy/ Türk ve İslam Eserleri Müzesi) (Anonim 1992)	31
Şekil 15. Kula Halısı (Aslanbaş Kula) ve yüzey şeması, (Anmaç, 1999: 146)	32
Şekil 16. Kula seccade (Vazolu Kula/ Bahçeli Kula/1907 tarihli) ve yüzey şeması , (Deniz, 2000:264)	33
Şekil 17. Kula Halısı (Çift Mihraplı Kömürcü Kula/ 20. yy. başı) ve yüzey şeması, (Anmaç, 1999: 148).....	34
Şekil 17 a: Sarı sulu Motifi.....	35
Şekil 18. Kula Halısı (Manzaralı Kula)ve yüzey şeması (19.yy/ Private Collection) (Anonim 1992) 35	
Şekil 19. Kula Halısı (Manzaralı Kula)ve yüzey şeması (19.yy/ Private Collection) (Anonim 1992a)	36
Şekil 20. Kula Halısı (Manzaralı Kula)ve yüzey şeması (18.yy/Vakıflar Halı Müzesi) (Anonim 1992a).....	37
Şekil 21. “Sarı sulu” (Hacı Recep suyu) deseni (Anmaç, 1999: 159).....	38
Şekil 22. –S- şeklinde ejder motifi (Anmaç, 1999: 154).....	39
Şekil 23. Kula Halısı (Yılanlı Kula) ve Yüzey Şeması (19.yy/ Private Collection) (Anonim 1992) ..	40
Şekil 24. Kula Halısı (Çift mihraplı Kula halısı)ve Yüzey şeması(19.yy/ Private Collection / Özel Koleksiyon) (Anonim 1992)	41
Şekil 25. Kula Halısı (Çift Mihraplı Kula halısı)ve yüzey şeması (Kula Belediyesi).....	42
Şekil 26. Kula halısı ve yüzey şeması (Anonim2009).....	43
Şekil 27. Kula halısı ve yüzey şeması (Anonim2009).....	44
Şekil 28. Kula halısı ve yüzey şeması (Anonim2009).....	45
Şekil 29. Kula Halısı (Yıldızlı Kula) ve Yüzey Şeması (18.yy/ Metropololitan Müzesi) (Anonim 1992).....	46
Şekil 30. Kula Halısı ve Yüzey Şeması (19.yy/ Türk ve İslam Eserleri Müzesi) (Anonim 1992).....	47
Şekil 31. Kula Halısı ve yüzey şeması (16.yy/ Vakıflar Halı Müzesi (Envanter No: A.305)) (Anonim 1992).....	48

Şekil 32. Kula Halısı ve yüzey şeması (19.yy/ Private Collection) (Anonim 1992)	49
Şekil33. Halk Eğitim Merkezi Dokuma Atölyesi (Kula-Merkez) (Ayggar,2014)	50
Şekil 34. Tek Gemili (Manzaralı) Kula Halısı ve Yüzey Şeması(Ayggar, 2014)	52
Şekil 35. Yılanlı Kula Halısı ve Yüzey Şeması(Ayggar, 2014)	53
Şekil 36 . Yılanlı Kula Halısı ve Yüzey Şeması(Ayggar, 2014)	54
Şekil 37. Selvili Kula Halısı ve Yüzey şeması(Ayggar, 2014)	55
Şekil 38.Kula (İbrikli) Halısı(Ayggar, 2014)	56
Şekil 39.Kömürcü (Kara) Kula Halısı(Ayggar, 2014)	57
Şekil 40.Kula Halısı ve Yüzey şeması (Ayggar, 2014).....	58
Şekil 41. Kömürcü Kula Halısı ve Yüzey şeması (Ayggar, 2014).....	59
Şekil 42. Yıldızlı Kula Halısı ve Yüzey şeması(Ayggar, 2014).....	60
Şekil 43.Kula (Çınar Yapraklı Kula Yolluğu) Halısı ve Yüzey şeması(Ayggar, 2014).....	61
Şekil 44.Kula (Dilgozlu) Halısı ve yüzey şeması(Ayggar, 2014)	62
Şekil 45.Kula (Lüks Lambalı) Kula Halısı (Ayggar, 2014)	63
Şekil 46. Kula (Eski) Halısı(Ayggar, 2014)	64
Şekil 47. Kula (Çakıro) Halısı(Ayggar, 2014)	64

1.GİRİŞ

El sanatları önceleri insanların ihtiyaçlarını karşılamak için ortaya çıkmış, zaman içerisinde de toplumların kendi kültürel değerleri ile şekillenerek her toplumun kendine özgü geleneksel sanatları oluşmuştur. Türk kültürünün geleneksel sanatları içerisinde de el dokuması halıcılığın ayrı bir yeri vardır. Anadolu'nun birçok yöresinde dokunmuş ve günümüze kadar ulaşabilen el dokuması halılar, birbirinden farklı renk, motif ve desen özellikleri ile Türk halı sanatını şekillendirmektedir. El dokusu halıcılık eski çağlardan beri kırsal kesimlerin sürdürdüğü bir el sanatı türüdür. Tamamı doğal ve basit malzemelerle çıkarılmaktadır. El dokusu halıcılık çeşitli şekilde eğrilen yün, pamuk ve ipek ipliğın tekniğeye uygun olarak halı tezgahına geçirilmesi yada ipliklerin tezgah üzerinde çözülmesi ve bu çözgü ipliklerine ilmek atılması ile halının dokusu oluşturulmaktadır. Anadolu'nun birçok yöresinde dokunmuş ve günümüze kadar ulaşabilen el halıları, birbirinden farklı desen özellikleri ile Türk halı sanatının kompozisyon özelliklerini ortaya çıkarmaktadır. Dokundukları yörenin karakteristik özelliklerini taşımaları El Sanatlarının sanat değerlerini arttıran bir özelliktir. Geçmişten günümüze dek varlığını ve oluşum amacını koruyan bir üründür. Halıcılık eski zamanlardan beri yapılan bir sanattır (Aytaç,1997:1:36 , Öztürk,1992:2 , Ölmez,1999:1 , Anmaç,1999:15 , Yazıcıoğlu,1992:20).

Anadolu'nun önemli halı merkezlerinden biri olan Manisa, Spil dağı ve Gediz nehri arasında, İzmir- İstanbul karayolunun kuzeyinde, İzmir'e 36 km uzaklıkta olup Ege bölgesinin önemli merkezlerindedir. Manisa yöresinde 13.yy'dan sonra yerleşik hayata geçen yörük ve türkmen boyları bu süre içerisinde gelenek ve göreneklerini korumuş ve El Sanatlarının en önemlisi olan halı sanatını devam ettirmişlerdir (Anonim,2000:185).

Günümüzde Manisa ili 16 İlçe, 12 Bucak ve 778 köyden oluşmaktadır. Batı Anadolu'nun önemli merkezlerinden olan Manisa ilimizin halıcılık sanatını yapan önemli ilçelerinden birinide Kula oluşturmaktadır (Anonim,2000:65).

Kula seccade tipi dokunan halıları ile adını duyurmuştur ve Saray halıları grubuna giren örnekler vermiştir. Genellikle mihrap nişleri sade olan Kula halılarının en bilindik özellikleri zeminleri manzara resmi ile kaplı olan halılardır (Anonim,2012:178,Deniz,1993:134). Kula halısı, T.C. Türk Patent Enstitüsü'nden 01.09.1996 tarihinde Coğrafi İşaret Tescil Belgesi almıştır(Anonim, 1996).

Araştırmanın konusu geçmişte dokunmuş ve bugün hala dokumacılığı devam eden Kula halılarının zaman içerisinde bazı teknik özellikler ile renk, motif ve desen özelliklerinde görülen değişimin incelenmesi oluşturmaktadır. Kula halılarında son zamanlarda yaşanan değişim ve sebepleri araştırılıp ortaya çıkarılması amaçlanmıştır.

Araştırma kapsamında Manisa ilinin Kula ilçesine bağlı Ayazören, Başbüyük, Encekler köyü, Taşköprü mahallesine, Manisa İl Kültür ve Turizm Müdürlüğüne, Kula Merkeze ve Kula Evi(Kültür Müzesi)ne ziyaretler yapılmıştır. Ziyaretler sırasında Kula Merkez, Manisa İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Kula Evi ve Belediyeye bağlı Halk Eğitim Merkezlerinde halı örnekleri ile konuyla ilgili literatürlere ulaşılmıştır. Ayrıca T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığının 5 ciltlik Türk El Dokuması halı kataloğunda bulunan Kula halılarında araştırma kapsamına alınmıştır. Ayazören, Başbüyük, Encekler köyü ve Taşköprü mahallesinde daha önce geleneksel olarak halı dokunmasına rağmen günümüzde örneklerine rastlanılmamıştır.

Araştırma sonunda Kula belediyesine bağlı Kula Evinde (Kültür Müzesi) 8, İlçe merkezinde 11, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığının Türk El Dokuması halı kataloğunda 17 adet olmak üzere toplam da 36 adet Kula halısı incelenmiştir.

Yapılan araştırmada ziyaret edilen el dokuması halıcılık ile uğraşan kişiler ile karşılıklı görüşmeler yapılmış, kullanılan araç gereçler belirlenmiş fotoğrafları çekilmiş ilgili bölümlerde açıklanmıştır. Örneklerin teknik özelliklerini belirlemek amacı ile araştırma sırasında bulunan halıların en boy ölçüleri ve dm^2 düğüm sayıları tespit edilmiştir. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığının Türk El Dokuması halı kataloğunda yer alan halı örneklerinin fotoğrafları ve teknik bilgileri, katalogda yer alan bilgiler temel alınarak verilmektedir.

Kula halılarının renk, motif ve desen özelliklerinin belirlenmesinde T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığının Türk El Dokuması halı kataloğunda yer alan Kula halıları, Manisa İl Kültür ve Turizm Müdürlüğünden elde edilen literatürler ve Kula bölgesinde yapılan araştırma sırasında benzer geleneksel özellik taşıyan Kula halıları ve konu ile ilgili literatürler temel alınmıştır. Kula halılarının renk, motif ve desen özelliklerinde görülen değişimi belirlemede, yakın tarihte görülen en yakın değişimin 1995 yılı ve sonrası dokunan halılarda görüldüğü tespit edilmiştir. Bu nedenle 1995 yılı ve sonrası dokunan halılar günümüz Kula halıları olarak değerlendirilmiştir. Günümüz Kula halıları, Geleneksel Kula halıları ile karşılaştırılmış ve renk, motif ve desen özelliklerinde görülen değişim belirlenmiştir.

1.1 Manisa ili ve Kula ilçesi

Manisa denize kıyısı bulunmayan fakat kıyıya en yakın ildir. Doğudan Uşak'ın Merkez ve Eşme, Kütahya'nın Gediz ve Simav, kuzeyde Balıkesir'in Sındırgı, Merkez ve Kuyucak, güneydoğudan Denizli'nin Buldan ve Güney, güneybatıdan İzmir'in, Kiraz, Ödemiş, Bayındır ve Kemalpaşa, batıdan ise İzmir'in Bornova, Menemen, Aliağa, Bergama ve Kınık ilçeleri ile çevrilidir.

Manisa ve çevresi tarihi devirlerde Hititler, Akalar, Lidyalılar, Persler, Makedonyalılar, Bergamalılar, Romalılar ve Bizanslılar tarafından yönetilmiştir. Saruhan bey, 1313 yılında Manisa'yı Bizanslılardan aldıktan sonra bu şehri, beyliğe merkez yapmış, 1410 yılında Osmanlı İmparatorluğunun egemenliğine girene kadar da, Manisa'da Saruhan Bey, Fahreddin İlyas Bey, İshak Çelebi, Orhan Bey ve Hızır Şah beylik yapmışlardır. 1410 yılında Osmanlı İmparatorluğuna giren Manisa, şehzade sancağı yapılmış, 1437-1595 tarihleri arasında şehzadeler tarafından yönetilmiştir. 1926 tarihinde Saruhan ilinin adı Manisa olarak değiştirilmiştir. Bugün Manisa, Merkez ilçe dışında Ahmetli, Alaşehir, Demirci, Gölarmara, Gördes, Kırkağaç, Köprübaşı, Kula, Salihli, Sarıgöl, Saruhanlı, Selendi, Soma ve Turgutlu ilçelerinden oluşmaktadır (Anonim,2000:64).

Denizden 630 m yükseklikte olan Kula'nın doğusu Eşme ve Gediz, batısı Salihli ve Gördes, kuzeyi Simav ve Demirci, güneyi Alaşehir ilçeleri ile çevrili olup yüzölçümü 960 km² dir (Anmaç,1997:5).

Kula'nın ne zaman kurulduğu konusunda kesin bir bilgi bulunmamaktadır. Türklerden önceki dönemlerden kalan ve yerleşim yeri olduğunu gösteren kalıntılara veya eserlere fazlaca rastlanmamakta, bulunan işlenmiş mermer parçaları ve kitabelerin yakın zamanda Kula'ya getirildiği kabul edilmektedir. Bunun yanında, bugün Kula'ya bağlı Gökçeören (Menye), Sandal ve Gölde yerleşim yerlerinin antik çağda Lidya şehir merkezleri konumunda olduğunu gösteren belgeler bulunmaktadır. Bu merkezler sırasıyla, belli dönemlerde Lidya (M.Ö. 7.yy), Pers İmparatorluğu (M.Ö. 6.yy), Makedonya Krallığı (M.Ö. 4.yy), Selekoslar (M.Ö. 3.yy), Bergama Krallığı (M.Ö. 2.yy) ve sonrasında Bizans İmparatorluğu'nun elinde kalmış, Orta çağda (M.S. 395-M.S.1453) ise önemlerini yitirmişlerdir. Bu tarihten sonra Kula önem kazanmaya başlamıştır. İlçe, Anadolu'ya Türklerin göç etmesi ile Beylikler Devri'nde Germiyanogulları'nın 15. yüzyılda da Osmanlılar'ın idaresine girmiştir (Anmaç,1997:5,).

Osmanlı egemenliği altında küçük bir kasaba olan Kula, 17.yüzyılda gerek hane ve mahalle sayısı açısından gerekse dini ve sosyal yapılarda bir önceki yüzyıla göre fazla bir

gelişme kaydetmemiştir. 18.yüzyılda Kula'da yoğun bir imar faaliyeti başlamış, 'Türk evi' olarak adlandırılan ahşap evler, alçı ve kalem işi gibi süslemeler ile dekore edilmiştir. Bu durum 19.yüzyılda da devam etmiş ve Kula'da tipik bir Osmanlı kent dokusu oluşturulmuştur.

Şekil 1.Kula Haritası (Anonim, 2013, Marka Şehir Manisa)

2.KURAMSAL TEMELLER

2.1. El Dokuması Halıcılığın Tarihçesi

Halı geçmişten günümüze yapıldığı coğrafyaya göre farklılıklar gösterebilir kültürel yaşayış ve etkileşimler ile hemen hemen her yerde aynı özellikleri ve anlamı taşımıştır.

Yapılan araştırmalara göre insanlar ilk önce ağaç kabuklarını ve liflerini örerek ilk dokumayı meydana getirmişlerdir. Daha sonra Orta Asyada yaşayan göçebelerin kalın ve ısıtıcı bir yaygı yapabilmek için yetiştirdikleri koyunların yünlerinden faydalanarak ilk halıyı dokudukları öne sürülmektedir (Erdmann,1957'den Bozkurt,2010:16).

Halı kelimesi türk lehçesinde 'kalı' şeklinde kullanılmaktadır. Aynı zamanda çeyiz kelimesi olarak Türk lehçesinde 'Kalın' kelimesi kalı kelimesi ile yakından ilgilidir. Çeyiz uzun ve kalıcı bir eşya olduğu için kalı sözcüğü ile eş anlamlı olmuş ve türkçe kalmak mastarından kalı yavaş yavaş halı şekline dönüşmüştür (Şirin,1994:2).

Bilinen en eski halı 1947-1949 yıllarında Altay dağlarının eteklerinde Büsk şehri yakınlarındaki Pazırık kurganlarının beşincisinde rus arkeolog G.I. Rudenko tarafında bulunan halıdır. 1,83x2 metre boyutlarında M.Ö. 5.ve 3. Yüzyıllara tarihlenen bu halı aynı mezara sahibi ile beraber gömülen at üzerinde bulunmuş ve günümüze kadar kurganın içine dolan suların donması ile buzul halinde korunarak gelmiştir. Dm²'sinde 3600 düğüm bulunduğu yani günümüz Hereke halıları ile eş değerde olduğu ve halının Türk düğümü (Gördes düğümü) ile dokunduğu ortaya çıkmıştır (Aytaç,1997:86).

Halı süvari figürlerinden oluşan geniş bordürü, geyik motifleri ile oluşan ikinci geniş bordürü, grifondan bir iç ve bir dış bordür zeminde ise 24 kare haçvari çiçeklerden kırmızı zemin üzerine beyaz, sarı, mavi renklerden oluşan dama tahtasına benzer bir örnek göstermektedir (Aslanapa,2005:16).

Şekil 2. Pazırık Halısı (Aslanapa, 2005:17)

Aurel Stein tarafından Arkeolog G.I. Rudenko'nun pazırık halısının keşfinden 45 yıl önce 3.ve4. Yüzyıldan kalma 1906-1908 de Doğu Türkistan'da Lop gölü batısında Lou-Lon'da düğümlü halı parçaları bulunmuştur. Bulunan parçalar sert, kalın ve boyanmamış yünden bükülmüş ipliklerden tek argaçlar üzerine düğüm atılıp bazen beş sıra arış geçilerek hazırlanmıştır. Deseni baklavalılar, şeritler ve stilize çiçeklerden oluşmuş üç çeşit sarı, koyu mavi, kırmızı, mat yeşil ve kahverengi renkleri kullanılmıştır (Aslanapa,2005:19).

Daha sonra da Turfan kazı çalışmalarını yapan A.Von.Le.Coq. Kuçanın batısında bir tapınağın kubbeli odasında düğümlü halı parçaları bulunmuştur. Parçalar 16x26 cm boyutlu olup bir parçada kırmızı zemin üzerine sarı konturlu sarı renkte bir kıvrak dal ve ejderha kuyruğunu andıran bir örnek bulunmaktadır (Aytaç,1997:88).

Halı sanatı, Türk tarihi ile gelişmesini sürdürmüş, Türklerin Orta Asya'dan Anadolu'ya gelişi ile Anadolu'da yayılmaya başlamıştır. Türklerin Anadolu'ya yerleşmeleri ile 11.yüzyıldan itibaren halı sanatı Selçuklu Türklerinin egemenliğine, onlarla birlikte de Orta Asya'dan batıya doğru yayılmıştır.

Selçuklu halıları Türk halı sanatının düzenli ve sürekli gelişmesinde çok önemli yer tutar. Selçuklu halıları Türk Halı Sanatında 13.yüzyıldan 19.yüzyıla kadar uzanan zincirin ilk

ve en büyük halkasını oluşturmaktadır. Selçuklu halılarının en karakteristik özelliği geometrik motiflerin yoğun olarak kullanılmış olmasıdır (Şirin,1994:3).

Dünya halı sanatında büyük önemi olan Selçuklu halılarının sadece 18 tanesi mevcuttur (Aytaç,2006:5).

Bu halıların 8 tanesi 1905'te Alman konsolosu Loytved tarafından Konya Alaaddin Camiinde bulunmuştur. Bu halılar çok yıpranmış olup, 3 tane bütün halıdan ve parça halinde 5 halıdan oluşmuş olup, halıların hepsi Gördes düğümü ile dokunmuştur. Günümüzde Türk ve İslam eserleri Müzesinde sergilenmektedir.

Anadolu Selçuklularından kalan diğer 3 halı parçası 1930 yıllarında R.M. Riefstahl tarafından Beyşehir Eşrefoğlu Camii'nde bulunmuş ve Konya Mevlana Müzesine getirilmiştir. Bulunan bu halılar Konya halılarının teknik özelliklerini göstermektedir (Aytaç,1997:92).

1935-1936 yıllarında ise Fustat'ta 13. 14.ve 15. Yüzyıllara ait 100'den fazla halı bulunmuş, bu halıların 7 adedinin Selçuklu halısı olduğu keşfedilmiş ve Selçuklu halılarının 14.yüzyıla kadar uzadığını göstermektedir. (Yetkin,1991 Aslanapa,1987 Mazıbaş,2014:11)

Günümüzde Selçuklu halılarından 18 adet örnek bulunduğu bunların 8 adedinin Konya'da, 3 adedinin Beyşehir'de, 7 adedinin de Fustat'da olduğu bilinmektedir. Örneklere bakıldığında genellikle geometrik ve üsluplaştırılmış bitki motiflerinden bordürlerinde kufi yazılardan oluşan bir kompozisyona sahip olduğu anlaşılmaktadır(Aslanapa,1987:28).

14.yüzyıl ile beraber Selçuklu halılarının desen karakterinde değişiklikler başladı. Geometrik motif yerine hayvan figürü yer alan halılar yeni bir devrenin başlangıcı olmuştur. Dönemin halıları 14.ve 15.yüzyıl Avrupalı ressamın tablolarında da sıkça işlenmiştir (Aytaç,2006:10).

Ancak 1990 yılında başlayan araştırmalar neticesinde 'hayvan içinde hayvan' grubu ortaya çıkmıştır. Tibet'te bulunan bu halılar bir çok özellik bakımından Anadolu Selçuklu halılarının özelliklerini taşımaktadır ve 13.yüzyıl olarak tarihlendirilmektedir. (Aslanapa,2005:10)

Bu nedenle hayvan figürlü halılar 5 grupta incelenmektedir. Birinci grup; tek bir hayvan figürünün işlendiği halılardır. İkinci grup; bir ağacın iki tarafında kuş motifinin bulunduğu halılardır. Üçüncü grup; geometrik motiflerin içine ve dışına bir kuşun veya dört ayaklı bir hayvan motifinin işlendiği halılardır. Dördüncü grup; hayvan figürlerinin çift halde

veya birbirleri ile mücadele halinde işlendiği halılardır. Beşinci grup; hayvan figürü içerisinde tek bir hayvan figürünün bulunduğu halılardır.

16.yüzyılda ise hayvan figürlü halılar tamamen kaybolmuş yerini geometrik şekiller, baklava deseni sekizgen gibi şemalar almıştır(Aytaç,2006:11).

14.yüzyılda Anadolu Selçuklu devletinin hakimiyeti son bulmuş yerine Osmanoğulları hakimiyet kurmuştur. 16.yüzyılda Anadolu'da büyük bir imparatorluk kuran Osmanlıların sanat faaliyetleri 14.ve 15.yüzyılda başlamış, 16.ve 17.yüzyılda da gelişerek Türk Halı sanatına renk motif ve desen özellikleri bakımından katkıda bulunmuşlardır.

Selçuklu halılarından sonra Osmanlı imparatorluğunun yükselişine paralel olarak halı sanatıda zenginleşmeye başlamıştır ve Türk halı sanatı ikinci parlak devrinin 16.ve 17.yüzyıl Uşak ve Osmanlı Saray halıları ile yaşamıştır.

Tamamen yün mamulden olan Uşak halıları iki grupta incelenir. Madalyonlu Uşak halıları ve Yıldızlı Uşak halılarıdır. Bu halı tiplerinin hangisinin önce olduğu tespit edilememiştir.

Türk halılarında madalyon şekli ilk olarak 16.yüzyılda İran'da minyatürlü yazmaların tezhipli sayfalarında yani kitap süslemelerinden halı sanatına geçerek 16.yüzyıl Tebriz halılarında büyük rol oynamıştır. Madalyonlu Uşak halıları daha önemli bir grup olarak 18.yüzyıl içinde de gelişmiş 10 metreye kadar uzun halılar üretilmiştir. Bu halılarda orta ekseninde yuvarlak yanlarda sivri dilimli madalyonlar yer almıştır. 18.yüzyılın ortalarına kadar devam eden Madalyonlu Uşak halılarında en iyi örnekleri, sarı çiçeklerle doldurulmuş lacivert zemin üzerine koyu kırmızı ve mavi madalyonlardır.

Yıldızlı Uşak halıları ise sayıca daha küçük bir grup olup sekiz kollu yıldızlarla küçük baklava şeklindeki madalyonların kaydırılmış eksenler üzerinde alternatif sıralamasını gösterir. Bazen zemin mavi, madalyonlar kırmızı renkte görülür. Madalyonların içi sarı ve kırmızı palmet ve çifte rumilerle bezenmiştir. Zemin köşeli dalları ve çok renkli çiçeklerle desteklenmiştir. 16.yüzyıl ortalarında çıkmalarına rağmen gelişmelerini tamamlamış, 17.yüzyılda da ortadan kalkmıştır(Aslanapa,1993:122).

Klasik dönem osmanlı halıları Türk halı sanatında ‘Saray halıları’ olarak bilinmektedir ve bu dönemde halıcılık yeni bir desen ve şekil kazanmıştır. 1514 Tebriz'in ve 1517'de Kahire'nin Türk topraklarına katılması ile Halı sanatına yeni teknikler ve değişik desen üsluplarını getirdiği bilinmektedir. 1540-1550 yılları arasında Memluk halılarının renk ve motifleri ile karışık örnekler görülmüş fakat kısa zamanda Osmanlı Sarayının naturalist

üslubu hakim olmuştur. Osmanlı Sarayında kumaş, çini, tezhip gibi alanlarda ortaya çıkan naturalist desenlerde bu halılarda kendini göstermektedir(Aslanapa, 2005: 201).

16.yüzyılının ortasından 17.yüzyılın sonuna kadar süren Saray halıları örnekleri desen üslubu sadeleşerek devam etmişlerdir. Avrupa ülkelerinin halı talepleri karşısında 18.ve 19. Yüzyıl ihracaata yönelik halı dönem başlamış, ancak bu dönemde dokunan halılar önceki yüzyılda dokunan halılara teknik, renk ve desen açısından yetişememiştir. Bunun üzerine 1844 yılında bozulan halı sanatını eski haline getirmek ve sarayın halı ihtiyacını karşılamak amacı ile Hereke Halı fabrikası kurulmuştur (Yazıcıoğlu,1992).

2.2.1 Kullanılan Araç Gereçler

Dokumada kullanılan araç ve gereçler; tezgah, kirkit, bıçak ve makastır.

Dokumaların üzerinde dokunduğu araçlara, genel olarak “tezgah” adı verilir. Tezgahlar sarmalı ve germeli olarak ikiye ayrılır. Düz el dokumaları ve halılar aynı tezgahta dokunabilir (Aytaç,1997:42).

Dokumada kullanılan araç gereçlerden biri de kirkittir. Kirkit, atkılarının yerleşmesini ve ilmelerin kaliteye göre yerlerini almasını sağlar ve belli aralıklarda ahşap veya metal şekilde olur. (Aytaç, 2006; Aytaç, 1997; Yazıcıoğlu 1992).

Bıçak, çözümlenmiş ipliklerine düğümlenen ilme ipliklerini kesmek için kullanılır (Aytaç.1997:128).

Bunların yanı sıra ilme atma işlemi bittikten sonra halı yüzeyinde bulunan fazla ipliklerin temizlenmesi ve halı yüzeyinin düzgünleştirilmesi amaçlı makas, ilmeler atıldıktan sonra ipliklerin kesilmesi için de bıçak kullanılmaktadır (Ölmez ve Etikan,2013:9).

Halı dokuma tekniği iplik hazırlama ve boyama, desen hazırlama, çözümlenmiş çözümlenmiş, gücü bağlama, çiti ve kilim örme, düğüm atma, bitirme işlemleridir.

İplik hazırlama yöntemi iki şekilde yapılmaktadır. Birincisi fabrika bükümü ipliklerin kullanılmasıdır. İkinci yöntem ise yapağının elde bükülerek ip haline getirilmesidir.

İplik hazırlama işleminden sonra desen hazırlama işlemine geçilir. Dokumacılar genellikle dokuma işlemine başlamadan önce özel olarak desen hazırlamamakta, eski desen örneklerine veya önceden dokunmuş olan halıların motiflerine bakarak dokuma işlemini yapmaktadırlar. Yıllardır bu işi yapan dokumacıların birçoğu aynı motifleri sürekli

dokudukları için ezberlemişlerdir. Bu nedenle herhangi bir örneğe bakmadan hafızalarından dokumaktadırlar. Bazı yörelerin ise deseni anlaşmalı olarak çalıştıkları şirketler bünyesinde çalışan desinatörler tarafından hazırlanıp şirket aracılığıyla, dokuyucuya hazır olarak verilmektedir.

Çözü çözüme işleminde genellikle sarmalı tip tezgâh kullanılmaktadır. Bu tür tezgâhlarda çözü tezgâh üzerinde değil ayrı bir yerde çözülmektedir. Bu işlemi yapmak için boş bir alana iki adet demir kazık çakılmakta ve iki kazık arasındaki mesafe dokunacak olan ürünün boyuna yani çözü ipliğinin boyutuna göre belirlenmektedir. Bu demir kazıklara çözü demiri denilmektedir.

Çözü çözüme işleminin ardından gücü bağlama işlemi gelmektedir. Gücü bağlama halı düğümlerinin çözü üzerinde durmasını sağlayacak atkı ipliklerinin, çözü tellerinin yarısının altından diğer yarısının da üstünden geçmesine olanak vermesi ve bunu sürekli olarak yapmaya yarayan bir işlemdir (Altınbaş 1979, Yazıcıoğlu 1992'den Akt. Etikan ve Ölmez, 2013:13).

Tezgâhın genişliği kadar olan gücü ağacı, tezgâhın yan tahtalarının iç tarafındaki küçük tahta dayanaklara oturtulur. Yuvarlak bir çubuk gücü ağacının hemen arkasından arkadaki iplikler ile öndeki iplikler arasına sokulur. Buna gücü kalıbı denir. Çözü ipliğinden bir yumak alınarak ucu tezgâhın sağ tarafında birinci çözü ipliği hizasından, gücü ağacı ve gücü kalıbı üzerinden dolanıp düğümlendikten sonra yumak sağ el ile arka sıra birinci ipliğinin arkasından geçirilir ve yumak sol ele alınarak gücü ağacının altından da dolandırıldıktan sonra sağ elde yapılan iplik halkası içinden geçirilerek yumak çekilir ve gücü kalıbı sıkıncaya kadar ipliğinin boşluğu alınır. Bundan önce yapılan halkaya farklı bir ip bağlanarak gücü ağacı boyunca uzatılmış ve sol tarafta son çözü ipliği hizasından gücü ağacına sıkıca sarılarak düğümlenir. Gücü kalıbını sıkıncaya kadar boşluğu alınan ipliğinin yumağı ayrıca gücü ağacı boyunca uzatılan bu ipliğinde altından ve sağ elin tuttuğu iplik halkası arasından geçirilip bağlandıktan sonra yumak arka sıradaki ikinci ipliğinin arkasından geçirilir ve bu işlem tekrarlanarak arka sıranın tüm iplikleri örülür (Aytaç,1997:132).

Çiti örgüsü dokuma işlemine başlamadan önce ve halının tamamı bittikten sonra yapılmaktadır. Atılacak düğümlere sağlam bir zemin hazırlamak amacı ile yapılan çiti örgüsü, çözü ipliklerinin paralel hale gelmesini ve ilme kısımlarının sökülmemesini önlemektedir (Yazıcıoğlu, 1992:114).

Kilim örgüsü; halının her iki ucunda bulunan ve halıya sağlamlık kazandıran bir dokumadır. Kilim dokunan halının boyutuna bağlı olarak 3 ya da 5 cm kadar olabilmektedir (Yazıcıoğlu, 1992:115). Kilim örgüsüne varangelen aşağı da iken başlanmakta ve oluşan çaprazdan atkı ipliği geçirilerek kirkit yardımı ile sıkıştırılmaktadır. Varangelen ağacı yukarı alınmakta ve atkı ipliği tekrar geçirilmektedir. İstenilen ölçüye gelene kadar bu sistem devam etmektedir.

Sonrasında düğüm atma işlemine geçilmektedir. Halı dokumada iki tip düğüm kullanılmaktadır. Bunlardan biri Türk düğümü (gördes düğümü), diğeri ise İran düğümü (sine düğümü)'dür. Türk (Gördes) düğümü çift çözgü teline, İran düğümü ise tek çözgü teline atılmaktadır (Yazıcıoğlu 1992:122).

Bir sıra düğüm atıldıktan sonra sağ taraftan ve sol taraftan atkı işlemi yapılmaktadır.

Düğüm atma ve atkı atma işlemi bittikten sonra ilme ipliğinin fazlası halı makası ile istenilen hav boyunda kesilir ve bu işlem her sırada uygulanmaktadır.

İlme atma işlemi bittikten sonra başlangıçtaki gibi kilim örgüsü ve çiti örgüsü yapılmaktadır. Uygun saçak uzunluğu bırakıldıktan sonra halı tezgahdan kesilmektedir. Halı üzerine kuru süpürme işlemi veya gerekliyse yıkama işlemi yapılmaktadır.

3. KAYNAK ÖZETLERİ

ALTINBAŞ (1979), Kayseri ve Kocaeli’nde üretilen ipek halıların bazı teknik özellikleri, renk, desen ve kaliteleri hakkında bilgi vermiştir. Halıların dokuma tekniklerini de aktaran yazar Hereke bölgesini araştırmanın ana merkezi olarak belirlemiş ve ipek halı üretiminin en çok yapıldığı 16 yörede, 200 dokumacıya anket uygulamıştır. Ayrıca halı dokumacılarının sosyal durumlarını ve çalışma koşullarını da araştırmıştır. Halıcılığın Türk ekonomisine sağlayabileceği yararları anlatmış ve gereken önlemler konusunda önerilerde bulunmuştur.

ANMAÇ (1997), Kula ilçesinin tarihçesine ve Kula ilçesinde yapılan halıcılığın tarihi gelişimine değinerek Kula halıcılığının teknik özelliklerini incelemiştir. Kula halıcılığında kullanılan hammaddeleri, atkı ve çözümlerini, Kula halılarının türlerini, sanatsal özelliklerini ve Kula halılarında kullanılan motifleri incelemiş ve çektiği fotoğraflarla çalışmasını desteklemiştir.

ASLANAPA (1987), çalışmasında Türk halı sanatının gelişim evrelerini kronolojik tarih içerisinde incelemiş ve dönemlere ait örneklerin desen, renk, kompozisyon özelliklerini, ne zaman ortaya çıktıklarını, kim tarafından keşfedildiği ve günümüzde nerede olduğu hakkında detaylı bilgiler vermiştir. Ayrıca örneklerde kullanılan kompozisyon ve motif çizimlerine de çalışmasını da yer vermiştir.

ASLANAPA (1993), yazar çalışmasında Türk sanatının İslamiyet’ten önce ve İslamiyet’ten sonra iki ana başlık altında incelemiştir. İslamiyet’ten önce Türk sanatı başlığı altında, Hun sanatı, Göktürk Abideleri ve Uygur sanatlarına yer vermiştir. İslamiyet’ten sonra Türk sanatlarında Türk mimarisi, Türk halı sanatı, Türk kumaş sanatı, Türk çini sanatı, Türk keramik sanatı ve Türk minyatür sanatını incelemiştir.

AYTAÇ (1997), “Kız Teknik Öğretim” için bir el dokumacılığı rehberi olan bu kitap beş bölümden oluşmuştur. Birinci bölümde, dokumacılıkta kullanılan lifler, liflerin iplik haline getirilmesi, numaralanması ve tekstil boyacılığı hakkında bilgi verilmiştir. İkinci bölümde, çarpana dokumaları, tarihçesi, sınıflandırılması, kullanılan araçlar ve dokuma teknikleri hakkında bilgiler yer almaktadır. Üçüncü bölümde, Düz el dokumalarının tarihçesi sınıflandırılması ve dokuma teknikleri dördüncü bölümde ise, halının tarihçesi, Anadolu ve Dünya’da halıcılık bölgeleri, halıların sınıflandırılması ve halıcılıkta kullanılan araçlardan bahsetmektedir. Beşinci bölümde mekikli dokumaların tarihçesi, dokuma teknikleri ve kullanılan araç gereçler hakkında bilgiler vermiş ayrıca kumaş analizinden de bahsetmiştir.

AYTAÇ (2006), yazar, çalışmasında halıcılığın tarihçesi hakkında bilgi verdikten sonra, iplik numaralandırma sistemleri, dokuma liflerinin sınıflandırılması, yün iplik boyamacılığı, dokumacılıkta kullanılan desen ve motiflerin sınıflandırılması ve simgesel anlamları, halıların sınıflandırılması, desen hazırlama teknikleri, atölye ve halıcılıkta çalışma sistemleri, halı atölyelerinde bulunması gereken aletler ve çalışma sistemleri, örgü ve düğüm çeşitleri, ilmek kesimi ve kırkım, desenin halıya tatbiki, kalite, ebat hesaplamaları, kaliteyi etkileyen sebepler ve tamir ve bakımı, yöresel Türk halılarının teknik özellikleri, yörelere göre Türk halıları, mekikli dokumalar ve kirkitli el dokumaları hakkında bilgiler vermiştir. El dokusu halı sanatını detaylı bir biçimde incelemiştir.

DENİZ (2000), çalışmada Anadolu ve Asya'da hüküm süren Türk Devletleri'nin dokumaları ve günümüzdeki durumları ele alınmıştır. Türkiye Cumhuriyetleri'ndeki halı ve düz dokuma yaygılar, ülke ismine göre alfabetik sırayla verilmiştir. Dokumalar boylara göre ele alınmış, malzeme, renk, teknik özellikler, motif ve dokuma türlerine göre bir anlatım sırası izlenmiştir. Halılar ile düz dokuma yaygılar bir arada, birbiriyle karşılaştırılmalı olarak ele alınmıştır. Anadolu halı ve düz dokuma yaygılarında ise, dokundukları merkeze göre, dokuma malzemeleri, dokuma tekniği, renk, motif özelliği ve türlerine göre ele alınıp incelenmiştir.

ETİKAN ve ÖLMEZ (2013), çalışmada dokumacılığın yoğun olarak yapıldığı Muğla iline bağlı, Bodrum, Fethiye, Marmaris ve Milas ilçeleri ve bu ilçelere bağlı belde ve köyler'de bulunan kirkitli dokumaları araştırma kapsamına alınmış, örneklerin renk, motif ve desen özelliklerini belirlemiş, katalog çalışması yapılmıştır. Ayrıca bulunan örneklerin teknik özellikleri hakkında da bilgi verilmiştir.

ETİKAN (2002), Muğla ilinde yaptığı çalışmada, yörede dokunan halıları büyüklüklerine göre taban halısı, yarım taban halısı, 120'lik halı, çeyrek, seccade, Karacahisar seccade ve paspas şeklinde sınıflandırmıştır. Araştırma kapsamına aldığı 114 halının en-boy ölçüleri, yüzey alanları, boy-en oranları, m² ağırlıkları, toplam ağırlıkları, düğüm şekilleri, hav yükseklikleri, kilim örgü enleri, saçak uzunlukları ve kaliteleri saptamıştır. 260 adet iplik örneği üzerinden kullanılan ilme, çözümlü ve atkı ipliklerinin cinsi, numarası, büküm sayısı ve % uzama değerlerini belirlemiştir. Ayrıca 226 dokumacı ile yaptığı karşılıklı görüşme yöntemi ile, dokuyucuların demografik özellikleri, çalışma ortamları, dokuma işleminden kaynaklanan sağlık sorunları ve ekonomik durumları ile ilgili bilgiler vermiştir.

ÖLMEZ (1999), çalışmada Niğde ilinde dokunan el dokuması yün halıları teknik özelliklerine göre Arısamah, Yahyalı, Niğde-Yörük, Niğde-Avşar ve Niğde-Kars olarak 5 gruba ayırmıştır. Halıları büyüklüklerine ve kullanımına göre ise, kelle, seccade, çeyrek, yolluk, somya,

sedir, minder, yastık ve çanta şeklinde sınıflandırmıştır. 375 adet halının en-boy ölçüleri, yüzey alanları, boy-en oranları, m² ağırlıkları, toplam ağırlıkları, düğüm şekilleri, hav yükseklikleri, kilim örgü enleri, saçak uzunlukları ve kaliteleri tespit etmiştir. 246 adet iplik örneği üzerinden kullanılan ilme, çözgü ve atkı ipliklerinin cinsi, numarası, büküm sayısı ve % uzama değerlerini belirlemiştir. Çalışmasında 350 dokumacı ile yaptığı karşılıklı görüşme yöntemi ile, dokuyucuların demografik özellikleri, çalışma ortamları, dokuma işleminden kaynaklanan sağlık sorunları ve ekonomik durumları ile ilgili bilgilere de yer vermiştir.

ÖZTÜRK (1992), yazar çalışmasında Balıkesir Sındırgı yöresinde dokunan Yağcıbedir halılarını incelemiştir. Yağcıbedir halılarını renk, motif, bordür sayısı boyut değişimlerini dikkate alarak Geleneksel ve Bozulmuş Yağcıbedir halıları olmak üzere iki grup altında kronolojik sıra ile vermiştir. Ayrıca araştırma kapsamına aldığı halıları Yağcıbedir yöresine yakın yörelerde dokunan halılarla karşılaştırmış, etkileşim oranlarını belirterek değerlendirmiştir.

ÖZKAN (2003), çalışmada Simav yöresi ilçe merkezi ve köylerinde halıcılığın geçmişteki ve günümüzdeki durumu araştırılmıştır. Yörede 1980 yılına kadar dokunmuş fakat günümüzde dokunmayan tipteki halıların ve günümüzde halen dokunmakta olan halıların bazı teknik özelliklerini belirlemiştir. Yörede yaptığı incelemede cami ve evlerde bulunan 143 adet eski halı, günümüzde dokunmuş 210 adet halı ve 460 adet iplik örneğini araştırma kapsamına almıştır. Ayrıca yöredeki halı dokumacılara anket uygulamış, dokumacıların çalışma koşullarını, dokumadan kaynaklanan sorunları, demografik özellikleri ve ekonomik durumları belirlemiştir.

ŞİRİN (1994), “Döşemealtı Halıları” adlı yüksek lisans tezinde, 33 adedi Kovanlık, Aşağıoba ve Karataş köylerinden, 12 adedi ise halı katalogları ve yazılı kaynaklardan seçilmiş 45 adet Döşemealtı halısını incelemiştir. Bu halıların en boy ölçümlerini, kalitelerini, kullanılan renk ve motiflerini, dokunduğu tarihi yaptığı gözlem ve ölçümlere dayanarak belirlemiştir. Ayrıca çalışmasında incelediği Döşemealtı halılarında kullanılan motif ve bordür çeşitlerinin çizimlerini yapmıştır.

TÜRKMEN (2001), Orta Asya Türkmen halılarının esas alındığı bu çalışmada yazar, Türkmenlerin ana yurdu ve yayılma sahaları, gelenekli Türkmen halıları ve çadırı, Anadolu’da Türkmen halıcılığına dair tarihi belgeler, erken tarihli orta Asya Türkmen halılarına ışık tutan bazı Doğu Türkistan ve Anadolu dokuma örnekleri, Orta Asya Türkmen halıları ile tarihi Anadolu Türk halılarının ortak özellikleri konularına değinmiştir.

YAZICIOĞLU (1987), Kayseri ilinde yaptığı araştırmada yörede dokunan el dokuması yün halıların kalite, renk, desen, en-boy ölçüleri, yüzey alanları, düğüm şekilleri, gibi özelliklerini incelemiş, dokuma tekniği, el dokuması halıcılıkta kullanılan araç gereçleri anlatmıştır. ipliklerin cinslerini, numara, büküm ve uzama değerlerini belirlemiştir. Ayrıca yazar, halıcılıkla uğraşan kamu kuruluşlarının da yardımıyla dokunan halıların standartlara tam uygunluğunu sağlayacak bir denetlemenin getirilmesi, geliştirilmesi ve bu konu ile ilgili eğitim faaliyetlerine ağırlık verilmesi gerektiği konusunda önerilerde bulunmuştur.

YAZICIOĞLU (1992), el dokusu halıcılığın tarihçesine ve Türkiye’de el dokusu halıcılığınbugünkü durumuna değinerek, Türkiye’nin, coğrafı, sosyal, durumu, sosyo-ekonomikyapısı, el dokusu halı dokuma geleneği ve ürettiği halıları kolayca satabilmenedenlerinden dolayı el dokusu halıcılığın ölkemizde de yaygın olarak yapıldığınıaçıklamıştır. Türkiye’deki el dokusu halıcılık ile uğraşan kamu kuruluşları, el dokusuhalı üretim sistemleri ile bu sektörün karşılaştığı sorunlara da değinen yazar, halıdokumacılığında kullanılan araç-gereç, desen, halı dokuma tekniği ile dokuma işlemlerihakkında bilgiler vermiştir.

4.MATERYAL ve YÖNTEM

4.1.Materyal

Araştırma Manisa ilinde yürütülmüştür. Manisa ili Kula ilçesinin geleneksel halılarının yaşadığı değişimin ve günümüzdeki durumu tespit edildiği bu çalışmanın materyalini, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın geleneksel el dokuması için hazırladığı katalog da yer alan Kula halıları, Manisa İl Kültür ve Turizm Müdürlüğünden edinilen kaynaklar, Kula belediyesine bağlı Kula evi(Kültür evi)nde ve Merkezde yer alan ilçe halkının evlerinde bulunan Kula halılarının fotoğrafları ve konu ile ilgili literatürler oluşturmuştur.

Kula Belediyesine bağlı Kula Evinde 8, Ticari Firmalarda 11, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığının Türk El Dokuması Halı Kataloğunda da 17 adet ve literatürden de olmak üzere toplam 36 Kula halısı araştırma kapsamına alınmıştır.

4.2. Yöntem

Kula ilçesinde merkezde el dokuması halıcılık yapan yerleri tespit edilmiş, Nisan 2014'de halı dokumacılarının halı dokumayı sürdürdüğü ve burada dokunan halıların sergilendiği Kula Evi (Kula Müzesi)'ne ziyaretlerde bulunulmuştur. Bunun yanı sıra İlçe merkezinde el dokuması halıcılık ile uğraşan ticari firma ziyaret edilerek yörede dokunan halılar tespit edilmiştir.

Araştırma kapsamına alınan halı örnekleri incelendiğinde yakın tarihte en belirgin değişimin 1995 yılında olduğu tespit edilmişve bu nedenle 1995 yılı ve sonrası dokunan halılar günümüz Kula halıları olarak değerlendirilmiştir.

Renk, motif ve desen özelliklerinin belirlenmesinde karşılıklı görüşme yöntemi ile yöre halkından alınan bilgiler ve konu ile ilgili literatürden yararlanılmıştır. Geleneksel Kula halılarının renk, motif ve desen özellikleri belirlendikten sonra günümüz Kula halıları ve bu halılarda görülen değişim incelenmiştir. Elde edilen verilere dayanarak Kula halılarının renk, motif ve desen özelliklerinde görülen değişim ortaya konulmuştur.

Araştırma kapsamına alınan ve araştırma sonucu tespit edilen halıların tarihlendirilmesi dokumacıların verdiği bilgiler temel alınarak verilmiştir. Halıların en-boy ölçümleri, şerit metre yardımı ile halının eninde üst uç, alt uç ve ortasından, halının boy ölçüsünde sağ kenar, sol kenar ve ortasından ölçümler yapılmış elde edilen değerlerin

ortalaması alınmış ve en-boy değerleri belirlenmiştir. Desimetre karedeki dūęüm sayısı belirlemede, halının sırt kısmından cetvel yardımı ile 10 cm ende ve 10 cm boyda bulunan dūęüm sayıları sayılmıştır. T.C. Kūltür ve Turizm Bakanlığının katalogundan edinilen halı örneklerinin ait olduğu yüzyıl ve en boy ölçüleri katalogda yer alan bilgiler temel alınarak verilmiştir.

5. BULGULAR

5.1. Kula Halıları

Kula halılarının tarihsel gelişimine baktığımızda halılar, iki dönem olarak incelenmiştir. İlk olarak 17.yüzyıldan itibaren yabancı şirketlerin etkili olmaya başladığı, 1860'lı yıllara kadar süren birinci dönem ve 1860'lı yıllardan günümüze kadar gelen yabancı etkenlerin şekillendirdiği Kula halıcılığı ise ikinci dönemdir. (Anmaç, 1997:5)

Kula seccade boyutunda dokunan halıları ile adını duyurmuştur ve Gördes halılarına benzerlikleri ile de Saray halıları grubuna giren önemli örnekler vermiştir (Aslanapa, 1999:25).

Kula halılarının bilinen ve günümüzde dokunmaya devam eden önemli desen örnekleri; Gemili(Mezarlı), Yılanlı, Kömürcü, Bahçeli, İbrikli, Aslanbaş (Kafalı)gibi örnekleridir. Genellikle lacivert, beyaz, zeytin yeşili, turuncu, sarı, mavi, siyah sık kullanılan renklerdir. (Anmaç,1999:15 , Aytaç, 2006:75)

5.1.1. Kula halılarının dokunmasında kullanılan tezgah ve diğer gereçler

Yörede halı dokumak için kullanılan başlıca aletler; tezgah, ıstar bıçağı (kirkit), bıçak, sındı(makas)dır.

Yörede, el dokuması halı dokumada Hereke tipi germe tezgah kullanılmaktadır. Germe tezgah ülkemizde genellikle Hereke ve Kayseri yöresinde üretilen el dokusu halıların dokunmasında kullanılan bir tezgah tipidir. Bu tezgahlar ahşap ya da metal hammadde kullanılarak yapılmaktadır. Germe tipi tezgahlarda sarma tipi tezgahlara göre çözgü tezgahın üzerinde çözülmektedir. Yapısal olarak sarma tipi tezgahlarla aynı olan germe tipi tezgahlar daha kaliteli olup halı üretimi için daha elverişlidir (Yazıcıoğlu,1992:52, Bozkurt,2010:61).

Bununla birlikte yörede sarmalı tip tezgah da kullanılmaktadır.

Şekil 3. Kula halılarının dokunmasında kullanılan tezgah (Kula-Merkez/ Halk Eğitim Merkezi) (Aygar,2014)

Yörede dokuma için kullanılan diğer bir alet ise ıstar bıçağı diğer adı ile kirkittir. Atılan her sıra düğümden sonra geçirilen atkı ipliğnin iyice sıkıştırılmasına yarayan araçtır. Kirkit, halı dokurken düğüm ve atkıyı sıkıştırmada kullanılan saplı el tarağıdır. Genellikle demirden yapılsa da ceviz gibi sert ağaçtan da yapılabilen kirkitin, Kula yöresinde demir olanları kullanılmaktadır. Çözgü ipliklerinin aralarına kolay girebilmesi için 16-18 adet dişleri olan bir tarak görünümünde olup, kolay tutulması için ahşap sap kısmı bulunmaktadır (Bozkurt,2010:63).

Şekil 4. Kula halılarının dokunmasında kullanılan kirkit (Kula-Merkez / Halk Eğitim Merkezi) (Aygar,2014)

Makas Kula yöresinde sındı olarak bilinmektedir ve halının yüzeyinin düzgünleştirilmesi amacı ile kullanılan bir araçtır. Ayarlı makas ve ayarsız makas olarak iki çeşidi bulunmaktadır.

**Şekil5. Kula halılarının dokunmasında kullanılan makas (Kula-Merkez / Halk Eğitim Merkezi)
(Aygar,2014)**

Halı dokumada kullanılan diğer bir önemli araç ise bıçaktır. Halı dokuma sırasında çözgü ipine atılan düğümlerin kesilmesi amacı ile özel olarak yapılmış halı bıçakları bulunmaktadır (Bozkurt,2010:64).

Şekil6. Kula halılarının dokunmasında kullanılan Bıçak (Kula Merkez) (Aygar,2014)

5.1.2. Dokuma tekniği

Kula yöresinde halı dokuma aşamaları iplik hazırlama ve boyama, desen hazırlama, çözgü çözme, gücü bağlama, çiti ve kilim örme, düğüm atma ve bitirme işlemlerinden oluşmaktadır.

5.1.2.1. İplik hazırlama ve boyama işlemleri

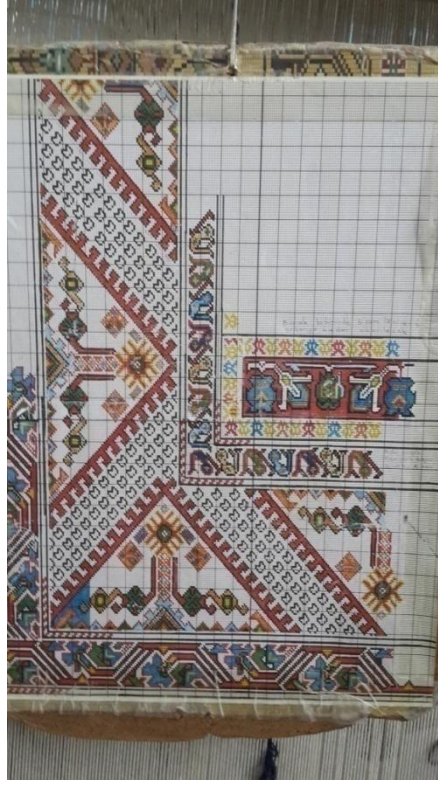
Geçmişte Kula'da halı iplikleri bölge koyunlarının yünlerinden dokumacılar tarafından elde eğrilerek oluşturulmakta, ceviz kabuğu ve yaprağı, soğan kabuğu, oya otu, sarıkız otu, serkele, papatya, alabada yaprağı, mazıda yaprağı, palamut(gozak), boş bitkisi, çalı bitkisi ve süpürge otu gibi bitkilerden elde edilen boylarla boyanarak dokumaya hazır hale getirilmekteydi(Deniz, 2006: 347). Ancak günümüzde elde eğrilerek iplik hazırlama tamamen terk edilmiş, iplikler fabrikasyon olarak hazır ve boyanmış halde temin edilmeye başlanmıştır. İpliğini beyaz-boyasız olarak satın alan çok az dokumacı da daha az zahmetli ve zaman alıcı olmasından dolayı bitkisel boyların yerine yapay boyları tercih etmektedir.

5.1.2.2. Desen hazırlama

Kula yöresinde Kula halısı dokuyan dokumacılar dokuma işlemine başlamadan önce özel olarak desen hazırlamamakta, eski desen örneklerine veya önceden dokunmuş olan halıların motiflerine bakarak dokuma işlemini yapmaktadırlar. Yıllardır bu işi yapan dokumacıların birçoğu aynı motifleri sürekli dokudukları için ezberlemişlerdir bu nedenle herhangi bir örneğe bakmadan hafızalarından dokumaktadırlar.

Şekil 7. Kula halılarında kullanılan desen örneği (Kömürcü Kula), (Kula Merkez Halk Eğitim Merkezi/ 2014) (Aygaz,2014)

Şekil 8. Kula halısı desen örneği(Kula-Merkez / Halk Eğitim Merkezi) (Aygar,2014)

5.1.2.3. Çözü çözüme

Kula'da dokunan halılarda kullanılan tezgah, germe tipi tezgahtır. Bunun yanı sıra sarma tipi tezgah kullanıldığı da görülmektedir. Daha sonra çözgüyü hazırlayan kişiler, dokuyucunun tezgahına çözgüyü aktarmaktadır. Çözgü hazırlama aşamasında, ilk olarak çözgü çözülecek tezgahın 4 kenarı yere paralel olarak sallanmayacak, kaymayacak, leventlerin birbiri arasındaki ölçüyü bozmayacak şekilde ve sağlam olarak monte edilmektedir. Çözgünün boyutlarına göre alt ve üst leventlerin arası hassas bir şekilde ayarlanıp, sabitleştirilmektedir. Orta gücünün sağına gelmek üzere alt levende çok yakını bir şekilde çözgü gücüsü yerleştirilmekte, her iki başından yan leventlere geçici olarak sıkıştırılmaktadır. Tezgâh yüksekliği ayakta ve rahatça çalışabilecek şekilde ayarlanmaktadır. Alt ve üst levent ile çözgü gücüsünün üstü , çözgü boyutu göz önüne alınarak 10'ar cm aralıkla çizilmektedir. Bu çizgiler yardımıyla çözgü kalitesine göre çözgü telleri yerleştirilmekte, her 10 cm' de bir çözgü kontrol edilmiş ve böylece tezgah çözgü çözüme için hazır hale getirilmiş olmaktadır. Çözgü çözüme başlamadan önce, çözgü çözüme esnasında ihtiyaç duyulacak makaraya ya da bobine sarılı yeteri kadar çözgü, şerit metre, kalem, keser, pamuk iplik ve takoz gibi her türlü araç gereç çözümcünün iş esnasında çözgüyü bırakıp ayrılmaması için önceden tezgâhın yanına hazırlanmaktadır. Çözgüyü çözüme başlarken,

önce çözgünün ucu çözgü gücüsü çubuğun üstündeki ilk çizgiye bağlanır. Çözgü gücüsünün yakınında olan alt levenden etrafından bir kez geçirilerek çözgü gücüsünün arkasından üst levende kadar uzatılır. Burada da üst levenden arkasından bir kez daha geçirilerek çözgü gücüsüne kadar indirilir ve önünden bir kez geçirilir. Yine üst levende uzatılır ve önünden bir kez geçirilip daha sonra çözgü gücüsünün arkasından gelecek şekilde alt levende indirilir. Sonra alt levenden etrafından bir kez daha geçirilerek işleme aynı şekilde devam edilir.

5.1.2.4. Gücü bağlama

Bu işlemin amacı halı düğümlerinin çözgü üzerinde durması sağlamaktır. Atkı ipliklerinin çözgü tellerinin yarısının üstünden diğer yarısının ise altından geçmesini sağlamaktır.

Gücü bağlama tamamlandıktan sonra gücü ağacının sol tarafına, çözgü tellerinin yarısı önde, diğer yarısı arkada kalacak şekilde tellerin öne ve arkaya geçmesini sağlayan varangelen ağacı takılmaktadır (Altınbaş, 1979 akt. , Ölmez,2014:150)

5.1.2.5. Çiti ve kilim örme

Kilim örgü halının başlangıç ve bitiminde havlı dokumanın dağılmasını önlemek için çiti üzerinde yapılan düz bir dokumadır. Kilim örgüye başlarken, varangelen aşağı indirilir, bir miktar atkı ipliği avuç içine alınarak çözgü tellerinin yarısı atkı ipliklerinin önünde yarısı arkasında kalacak şekilde tellerin arasından geçirilmekte, kirkit üstten vurularak sıkıştırılmaktadır. Daha sonra varangelen yukarı kaldırılıp az önceki işlemin ters yönüne doğru teller arasından atkı ipliği geçirilmektedir. Varangelen yukarıda iken çözgü tellerinin arası açılmamışsa teller üzerinde el ile bastırılarak istenen açıklık oluşturulmaktadır. Bundan sonra yine kirkitle üstten vurularak sıkıştırılan kilim örgüsü, istenen kalınlığa gelinceye kadar aynı işlemler tekrarlanarak dokunmaktadır. Kilim örgü halının boyutlarına göre dar ya da geniş yapılmakta ve en küçük boyutlu halılarda 1,5 cm' den aşağı olmaması gerekmektedir (Ölmez,2014:150,Bozkurt,2010:68).

5.1.2.6. Düğüm atma

El dokuması halıcılıkta kullanılan iki tip düğüm çeşidi vardır. Bunlardan birisi Türk düğümü (Gördes düğümü) diğeri ise İran düğümü (Pers düğümü) olarak isimlendirilmektedir.

Türk düğümünde birbirinin karşıtı olan bir çift çözgü ipliğinin her ikisine de sarılmaktadır. İran düğümü ise çözgü tellerinden bir tanesine sarılmaktadır (Yazıcıoğlu, 1992:59).

Kula bölgesinde dokunan halılarda Türk düğümü kullanılmaktadır. Yörede ilme atmak için birbirinin karşıtı olan çözgü ipliğinden ilmelik iplik arasından geçirilip, sol çözgünün önüne alınmakta ve tekrar sağ çözgünün önünden arkaya doğru geçirilerek iki çözgünün arasına alınmaktadır.

5.1.2.7. Bitirme işlemleri

İlme atma işlemi bittikten sonra başlangıçtaki gibi kilim örgüsü ve çiti örgüsü yapılmaktadır. Uygun saçak uzunluğu bırakıldıktan sonra halı tezgahtan kesilmektedir. Halı üzerine kuru süpürme işlemi veya gerekliyse yıkama işlemi yapılmaktadır.

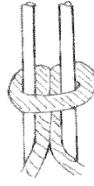
5.1.3. Geleneksel Kula Halılarının Renk, Motif ve Desen Özelliği

Kula halıları, tarihsel gelişimine bakıldığında; 17.yüzyıldan itibaren yabancı şirketlerin etkili olmaya başladığı 1860'lı yıllara kadar süren birinci dönem ve 1860'lı yıllardan günümüze kadar gelen ve yabancı etkenlerin şekillendirdiği ikinci dönem olmak üzere iki grupta incelenmektedir (Anmaç, 1997:5).

Kula halıları birinci dönem içerisinde 'Saray halıları' grubundadır. 17. ve 18. yüzyılları içeren bu dönemde en karakteristik örneklerini vermiştir. Coğrafi açıdan yakınlığı nedeniyle boyut ve desen açısından Gördes halıları ile de benzerlik göstermektedir. Gördes halıları gibi büyük bir çoğunluğu seccade boyutundadır. Malzemesi yün olan Kula seccadelerinde mihraplar üçgen şeklindedir ve sade dokunmuştur. Genelde mihrap kemerinin üstünde dikdörtgen şeklinde ayetlik (alınlık) bölümü bulunmaktadır. Bordürleri birden fazla ince şeritler şeklinde sıralanmaktadır. Bu şeritlerin sayıları 10'a kadar çıkabilmektedir. Çok geniş bordürlü olanları da görülmektedir. Bu geniş bordürlerde lale, karanfil, sümbül, penç ve hatayi gibi çiçek motifleri ile doldurulmaktadır (Anmaç,1999:16-18,Aslanapa, 1987: 156, Aslanapa,1993:134, Aytaç,1997:109, Bayraktaroğlu,1999:61, Deniz 2006:337).

Kula seccadelerin renkleri genellikle mattır. Geleneksel olarak kayısı ve altın sarısı ile lacivert, beyaz, zeytin yeşili, turuncu, sarı, mavi ve siyah renkler sık kullanılan renklerdir (Aslanapa, 1987: 156, Aytaç, 2006:75).

Kula halılarında düğüm şekli olarak yüzyıllardan beri Türk düğümü kullanılmıştır (Şekil 9). Ancak 1960'lı yıllardan sonra ise İran düğümü kullanılmaya başlamıştır. Genellikle orta kalitede dokunan Kula halıları ince ve kaba kalitede de dokunmaktadır. 18.yüzyıla tarihlendirilmiş Kula halıları 32x45, 35x45ve daha yukarı kalitede dokunmuş olup 19.yüzyıl halıları olarakta aynı özellikleri taşımaktadır. 20.yüzyılın başında görülen halı kaliteleri ise 30x50, 32x42 olup genellikle daha yoğun olarak 30x40 kalitesi kullanılmıştır (Anmaç,1997:38, Deniz, 2006:350, Zorlu, 2009akt. Bozkurt,2010:72).

Şekil 9 . Türk (Gördes) düğümü (Yazıcıoğlu, 1992:122)

Kula halıları desen özelliklerine göre 16 grupta toplanmaktadır. Bunlar, Gemili(Mezarlı) (Şekil 18,19,20), Yılanlı (Şekil 24) , Sinekli, Namazlı, Kömürcü (Şekil 21), Dilgozlu, Kafalı (Aslanbaş) (Şekil 15), Göllü, Bucaklı, İbrikli, Direkli Bahçeli (Şekil 17), Gelinli, Bergam, Elmalı ve Eski Kula olarak adlandırılmaktadır. Ancak Kula halıları desen özellikleri bakımından karışıklığa neden olmayacak bir şekilde incelenebilmesi için dört temel grupta toplanmaktadır. Bunlar, tek mihraplı, çift mihraplı, madalyonlu ve serpme motifli-serbest tasarımlı halılardan oluşmaktadır. Bu sınıflandırma Anmaç (1997) temel alınarak yapılmıştır (Anmaç,1997:47, Anmaç,1999:16-18).

Kula halılarının büyük bir çoğunluğunu mihraplı halılar oluşturmaktadır. Mihraplı halılar, tek mihraplı ve çift mihraplı halılar olarak iki grupta incelenmektedir. Tek mihraplı halılarda zemin bazen boş bırakılmaktadır.

Şekil 9. Kula Halısı (Tek Mihraplı) ve Yüzey şeması (17.yy/ Türk ve İslam Eserleri Müzesi) (Anonim 1992a)

Şekil 10'da verilen örnek tek mihraplı (şekil 9a) zemini boş bir Kula halısıdır. Bu halılarda dıştan içe doğru dar ve geniş bordürlerde çiçek motifleri bulunmaktadır. Sade bir nişe sahip olan bu halı cennet bahçesini temsil eden çiçeklerle donatılmış bir bordüre sahiptir. Mihrap zemininde ise çoğunlukla mihrap kemerinden sarkan çiçek ya da ibrik motifleri görülmektedir. Şekildeki halı Türk ve İslam Eserleri Müzesi'nde sergilenmektedir. Zemini boş tek mihraplı kula halısının boyutları 112*173 cm, kalitesi ise 30x50 cm dir. 17.yy olarak tarihlendirilen kula halısında kahverengi, sarı, mavi, kırmızı, beyaz ve krem renkleri kullanılmıştır.

Şekil 9 a: Mihrap motifi

Şekil 10. Kula Halısı (Tek Mihraplı Kula) ve yüzey şeması (Antalya Müzesi) (Anonim 1992a)

Şekil 10'da yer alan bu halıda tek mihraplı kula halısına örnektir. Teması bereket olan bu halı Antalya müzesinde sergilenmektedir. Boyutları 127x203 cm'dir. Kalitesi 26x33 olan tek mihraplı kula halısında krem, mavi, siyah ve açık kahverengi kullanılmaktadır. Hammadesi tamamen yündür. Halı içerisinde nar, ejderha ve muska motifi (şekil 10a, şekil 10b, şekil 10c) kullanılmıştır.

Şekil 10a: Nar motifi

Şekil 10b: Ejderha Motifi

Şekil 10c: Muska Motifi

Şekil 11. Kula halısı (Çınar yapraklı Kula halısı) ve yüzey şeması (Türk ve İslam Eserleri Müzesi (Envanter No: 338) (Anonim 1992)

Tek mihraplı kula halısına örnek olan şekil 12deki halı aynı zamanda çınar yapraklı kula halısı olarak da bilinmektedir. Zemininde hayat ağacı motifi yer almaktadır. Hayat ağacının üzerinde kuş motifi (şekil 11a) ortada ise ters dönmüş bir ibrik motifi (şekil 11b) bulunmaktadır. Bordürde ise çınar yaprakları (şekil 11c) bulunmaktadır. Boyutları 112x135 cm, kalitesi ise 25x30 dur. Hammaddesi yün olan bu halı Türk ve İslam Eserleri Müzesi'nde sergilenmekte olup 18.yy olarak tarihlendirilmiştir.

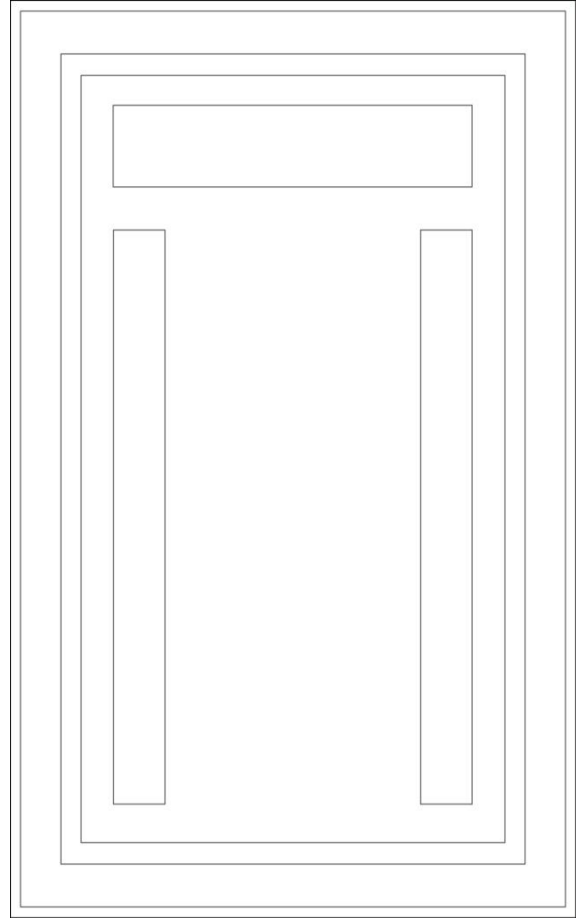
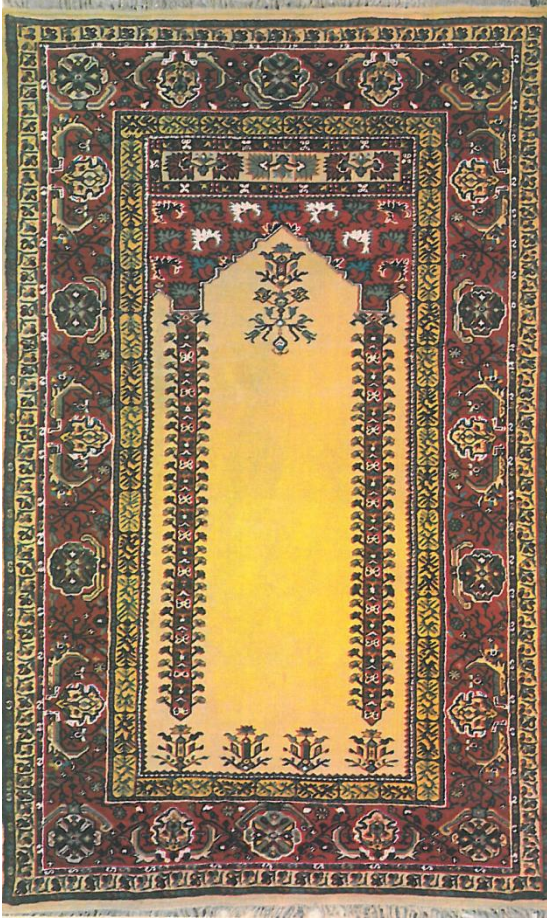
Şekil 11a: Kuş Motifi

Şekil 11b: İbrik Motifi

Şekil 11c: Çınar Yapağı Motifi

Şekil 12. Kula halısı ve yüzey şeması (Anonim2009)

Tek mihraplı kula halısına örnek olan şekil12' deki halı desen ismi bilinmemektedir. Türk İslam Eserleri Müzesinde sergilenen bu halının boyutları 140x214 cm' dir. Kalitesi 30x50 hammaddesi ise tamamen yün olan kula halısının zeminin de iki ader sütunceler bulunmaktadır. Sarı ,kırmızı, yeşil, bordo, siyah gibi renkler kullanılmıştır.

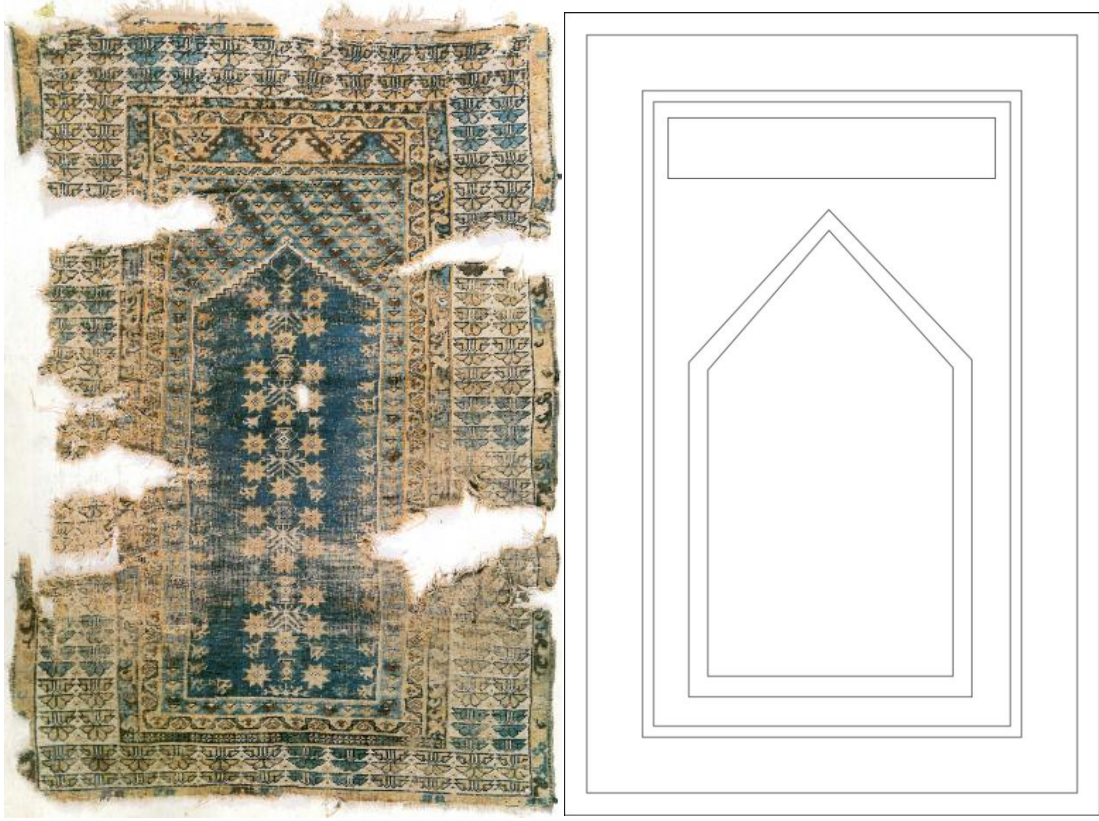
Şekil 12a: Kandil Motifi

Şekil 12b: Yaprak Motifi

Şekil 12c: Hayat Ağacı Motifi

**Şekil 13. Kula Halısı ve yüzey şeması (18.yy/ Türk ve İslam Eserleri Müzesi (Envanter No: 296))
(Anonim 1992)**

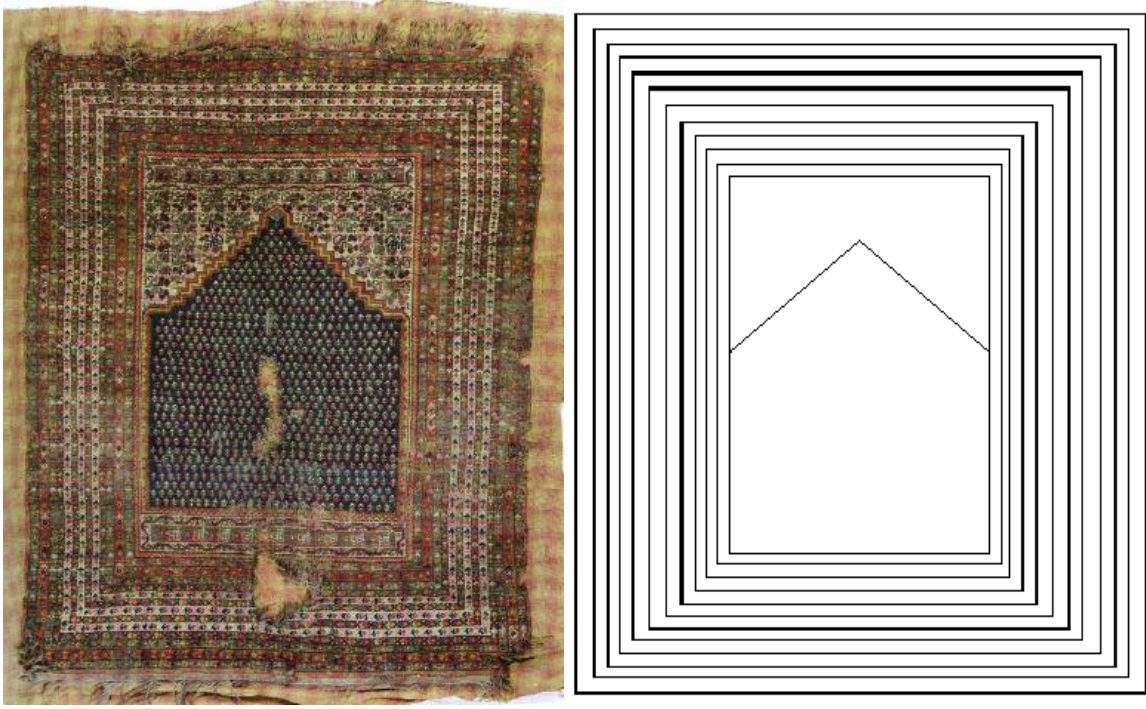
Türk İslam Eserleri Müzesinde sergilenen ve 18.yy olarak tarihlendirilen tek mihraplı kula halısının boyutları 117x169 cm dir. Krem, kahverengi, lacivert ve yeşil renkleri kullanılan halının kalitesi 24x30 dur. Bordürlerinde cennet bahçesini simgeleyen çiçekler bulunmaktadır. Zemininde ise vazo içerisinde hayat ağacı (şekil 13a) ve hayatı koruduğu düşünülen muska motifi bulunmaktadır.

Şekil 13a: Hayat Ağacı

Şekil 13b: Muska Motifi

Şekil 14. Kula Halısı ve yüzey şeması (17.yy/ Türk ve İslam Eserleri Müzesi) (Anonim 1992)

Şekildeki tek mihraplı kula halısı Türk İslam Eserleri Müzesinde sergilenmektedir. Bereket anlamı taşıyan sinek motifinin (şekil 14 a) kullanıldığı bu halıda bordürde ve zeminde küçük çiçekler (şekil 14b) kullanılmıştır.130x166 cm boyutlarında ve 30x40 kalitesinde dokunan tek mihraplı bu halıda kula kırmızısı, yeşil, beyz, mavi, siyah renkleri kullanılmıştır.17.yy dönemine ait bir halıdır.

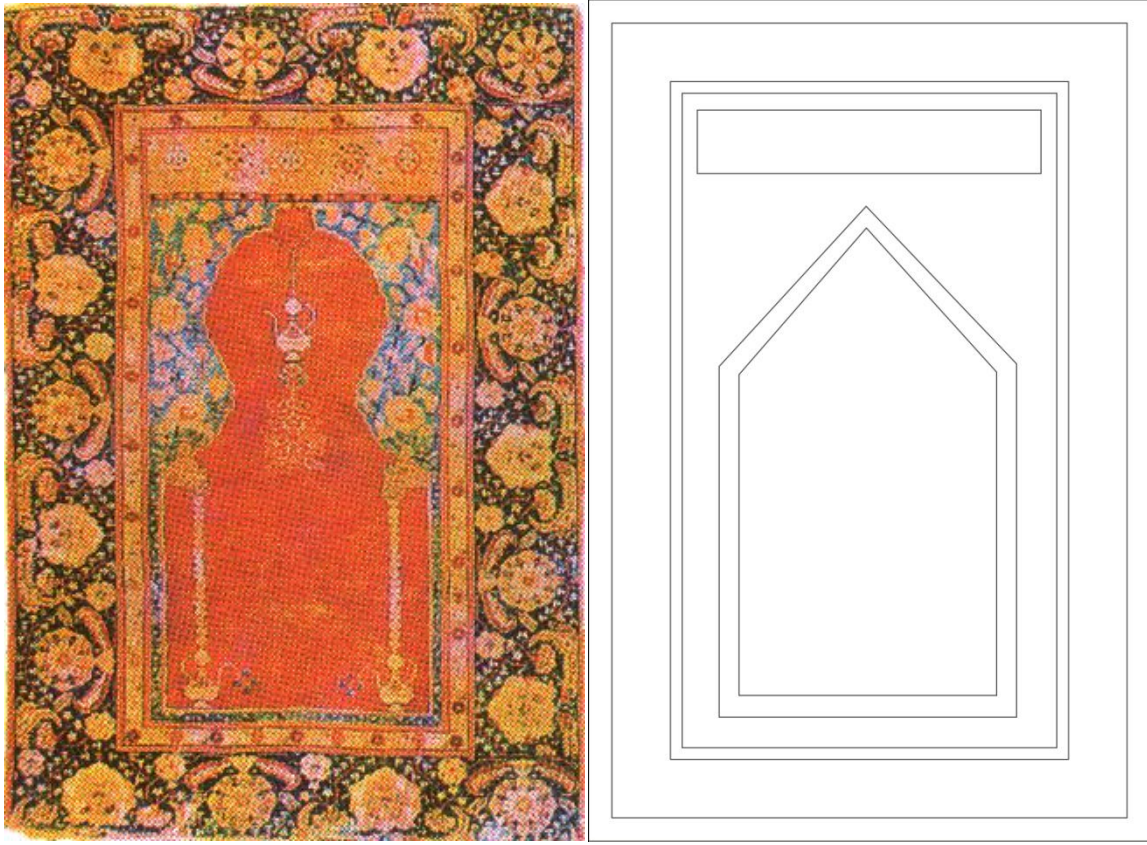

Şekil 14a: Sinek Motifi

Şekil 14b: Çiçek Motifi

Tek mihraplı Kula halılarının mihrap kemerinden aşağıya kandil yerine ibrik motifinin sarktığı ve yörenin diğer önemli halı merkezi olan Gördes halılarının da olduğu gibi zeminin iki yanında sütuncelerin yükseldiği örnekleri “Aslanbaş Kula” olarak adlandırılmaktadır (Şekil 11).

Şekil 15. Kula Halısı (Aslanbaş Kula) ve yüzey şeması, (Anmaç, 1999: 146)

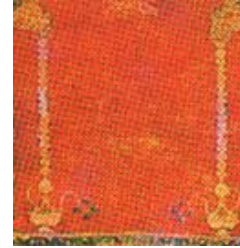
Boş bir zeminde yerleştirilmiş sütüncelere sahip halının zemininde zarif bir kandil bulunmaktadır (Şekil 15a). Kandil şeklinde asılı çiçek buketleri bulunmaktadır. Bu halıda bahar dalları ikinci planda kalarak üzerindeki çiçek motifleri abartılmıştır (Şekil 15b). Zeminde iki adet sütüncesi bulunmaktadır (Şekil 15c). Hammaddesi yün olan bu halının tarihi ve kalitesi bilinmemektedir. Halı içerisinde siyah, sarı, yeşil, mavi ve turuncu renkleri hakimdir.

Şekil 15a: Kandil Motifi

Şekil 15b: Çiçek Motifi

Şekil 15c: Sütünceler

18. yüzyıl Saray tarzı Kula Halılarında sütüncesi sayısı ince bir şekilde 2 yada 4 olabilmekte, halk tipi seccadelerde ise sütünceler daha kaba dokunmaktadır (Anmaç,1999:16-18, Deniz, 2000:43, Deniz, 2006:337).

Bazı örneklerde mihrap zemininde vazodan çıkan çiçekler bazılarında da mezar ya da gemi motiflerinden oluşmuş manzara tasvirleri yer almaktadır. Bu halılar da “Vazolu Kula (Bahçeli Kula)” ve “Manzaralı Kula” isimleri ile bilinmektedir.

Şekil 16. Kula seccade (Vazolu Kula/ Bahçeli Kula/1907 tarihli) ve yüzey şeması , (Deniz, 2000:264)

Bahçeli kula halısı olarak bilinen bu halıda mihrap kenarlarında bir dizi halinde olan lale, sümbül ve gül motifleri bulunmaktadır. Kırmızı, siyah, mavi, sarı ve beyaz renklerin kullanıldığı halının hammaddesi yündür. Zemininde hayat ağacı (Şekil 16a) motifi kullanılan halının bordüründe lamba motifi (Şekil 16b) yer almaktadır. Saray tipi olan seccadelerde sadece ayetlik (alınlık) bulunmaktadır. Bu kısımlar bitkisel motiflerle –S- şeklinde çiçek ve hayvansal kökenli motiflerle süslenmektedir. Bazılarının alınlık bölümlerinde ayet yada hadis-i şerifler görülmektedir. Saray tipi olan seccadelerde sadece ayetlik (alınlık) bulunmaktadır.(Anmaç,1999:16-18, Deniz, 2000:43, Deniz, 2006:337).

Şekil 16a: Hayat Ağacı Motifi

Şekil 16b: Lamba Motifi

Tek mihraplı Kula halılarında zemin rengi olarak en çok kırmızı, lacivert, krem, sarı, siyah, açık yeşil ve açık mavi kullanılmaktadır (Anmaç,1999:19).

Kula halılarında tek mihraplı halılardan sonra en çok çift mihraplı halılara rastlanılmaktadır.

Şekil 17. Kula Halısı (Çift Mihraplı Kömürcü Kula/ 20. yy. başı) ve yüzey şeması, (Anmaç, 1999: 148)

Çift mihraplı Kula halılarının 18. yüzyılda görülen ve Kömürcü Kula olarak adlandırılan türlerinde mihrap kemeri karşılıklı gelmekte ve birleşerek ortada bir altıgen oluşturmaktadır. Şekil 13 deki kömürcü kula halısı buna örnektir. Altıgeni üstte ve altta yer alan vazolardan çıkan çiçekler kaplamaktadır. Boyutları 147x232 cm, kalitesi ise 30x50cm

dir. Türk ve İslam Eserleri Müzesinde sergilenen şekildeki halının hammaddesi tamamen yündür ve 19.yy ait bir halıdır. Halı içerisinde krem, kırmızı, lacivert, yeşil, siyah, açık mavi renkleri yer alır. Ana mihrabı ortadan ikiye bölen sütunceleri ve etrafında çeşitli şekillerde stilize edilmiş çiçekler vardır. Aynı zamanda bordüründe sarı sulu (şekil 17a) motifine rastlanılmaktadır.

Şekil 17 a: Sarı sulu Motifi

Kömürcü Kula halılarında 18. yüzyılda zemin rengi kırmızıdır. Zemin renginin 19. yüzyılda koyu kızıl kahve, 20. yüzyılda ise siyah olarak dokunduğu örnekler görülmektedir. Çift mihraplı halılarda ayetlik (alınlık) ve tabanlık bölümü bulunmamaktadır (Anmaç,1999:20-21).

Şekil 18. Kula Halısı (Manzaralı Kula) ve yüzey şeması (19.yy/ Private Collection) (Anonim 1992)

Şekil 16da görülen bu halı manzaralı kula halısı desen özelliğini taşımaktadır. Özel koleksiyon olan ve boyutları 129x179 olan bu halının kalitesi ise 30x45'dir. Krem, kırmızı,lacivert,yeşil,siyah ve açık mavi renklerinin hakim olduğu manzaralı kula halısının ham maddesi yündür. Desen içerisinde iki sıra halinde dizilmiş gemi motifleri (şekil 18b)

bulunmaktadır. En üstte ise ev motifi (şekil 18a) bulunmaktadır. Ayrıca bordürde çeşitli çiçekler yer almaktadır.

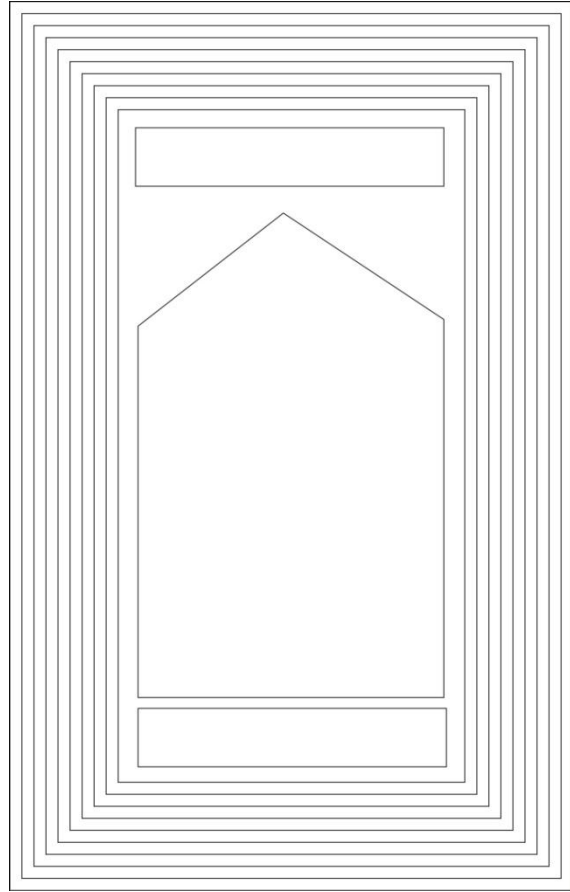
Şekil 18a: Ev Motifi

Şekil 18b: Gemi Motifi

Şekil 18c: Kuş Motifi

Şekil 19. Kula Halısı (Manzaralı Kula) ve yüzey şeması (19.yy/ Private Collection) (Anonim 1992a)

Manzaralı kula halısının bir örneğinde şekil 19da'dır. Bu halıda ise ev motifleri yer almaktadır. Selvi ağacının da bulunduğu manzaralı kula halısının hammadesi tamamen yünden oluşmaktadır. 19.yy olarak tarihlendirilmiş manzaralı kula halısı özel koleksiyon bir

halı olup krem, koyu yeşil, açık mavi, turuncu, kırmızı, sarı ve kahverengi kullanılmıştır. Boyutları 117x185 cm olan halının kalitesi ise 30x40'dır.

Şekil 19a: Hayat Ağacı

Şekil 19b: Ev Motifi

Şekil 19c :Çicek Motifi

Şekil 20. Kula Halısı (Manzaralı Kula)ve yüzey şeması (18.yy/Vakıflar Halı Müzesi) (Anonim 1992a)

Vakıflar halı müzesinde sergilenen şekil 18'deki manzaralı kula halısı ise başka bir ismi ile mezarlıklı kula halısı olarak bilinmektedir. 160x260 cm boyutlarında olan 14x20 kalitesi bulunan ve hammaddesi tamamen yün olan manzaralı kula halısının içerisinde selvi ağacı, gül ve ev motifleri bordürde ise vazıo motifi bulunmaktadır. 18.yy olarak tarihlendirilmiş bu halının renkleri kula kırmızısı olarak bilinen turuncu,siyah,mavi, krem, beyaz, açık mavidir.

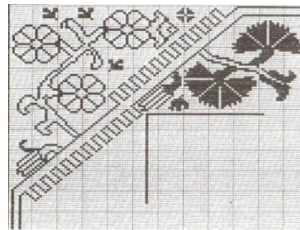
Şekil 20a: Ev Motifi

Şekil 20b: Vazo motifi

18. yüzyılda ortaya çıkan bir başka halı da “Sinekli Kula” ’dır. “Sinekli Gördes” olarak adlandırılan halılarla benzerlik gösteren bu halılarda zeminde yer alan küçük desenler sineğe benzetilerek bu adlandırma yapılmıştır (Deniz, 2006:338)

Çift mihraplı Kula halılarının en karakteristik özelliği de yörede ‘’sarı sulu’’ ya da “Hacı Recep suyu” olarak adlandırılan bordür desenidir (Şekil 21). Bu desenin 19. yüzyılda İngiliz şirketlerin Batı Anadolu’da halı üretimi konusunda faaliyet göstermeleri ile yöre halıcılığına girdiği düşünülmektedir. “S” şeklindeki uzanan dala birleşik dokunmuş karanfil ve rozet çiçekleri, bazen de bunlara lale ve sümbül motiflerinin eklenmesi ile oluşmuş bu desen halıyı çevrelemektedir.

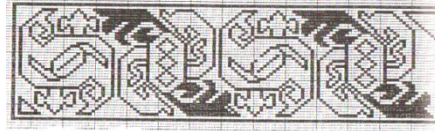

Şekil 21. “Sarı sulu” (Hacı Recep suyu) deseni (Anmaç, 1999: 159)

Sarı sulu motifi genellikle sarı zemin üzerine dokunmakla birlikte bazı örneklerde zeminin lacivert gibi koyu renklerde olduğu da görülmektedir. Şekil 13’de görülen çift

mihraplı Kömürcü Kula halısının bordürleri de “sarı sulu” deseni ile dokunmuştur (Anmaç,1999:20-21, Deniz 2000, 43).

Çift mihraplı halılarda bordürde yaygın olarak yer alan bir diğ r önemli bordür deseni de tek mihraplı seccadelerin ayetlik (alınlık) bölümüne dokunan –S- Şeklinde ejder motifidir. Bu motif geniş bordürde sıralanarak halıyı çevrelemektedir (Anmaç,1999:21).

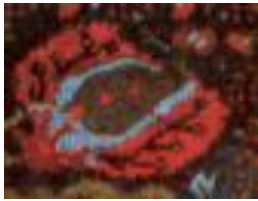
Şekil 22. –S- Şeklinde ejder motifi (Anmaç, 1999: 154)

Kula halılarının bir diğ r grubu olan Madalyonlu halıların en önemli  rneği de Yılanlı Kula (Şekil 24) olarak bilinmektedir. 19. yüzyılda ortaya çıkan Yılanlı Kula halılarında, ortada lacivert veya siyah zemin üzerinde  i ek motifleri ile oluşturulmuş altıgen bir madalyon yer almaktadır. Madalyonun üstünde ve altında ise kalın bir dala birleşik olarak dokunmuş karanfil ve lale gibi  i ek motifleri bulunmaktadır. Halının altında ve üstünde simetrik olarak yer alan bu dal motifinin yılanı benzetilmesinden dolayı bu halılara “Yılanlı” adı verilmektedir. Yılanlı Kula halılarında görülen bordür deseni, Kömürcü Kula halılarında görülen “sarı sulu” desenidir (Anmaç,1999:21-22, Deniz 2006:341).

Şekil 23. Kula Halısı (Yılanlı Kula) ve Yüze Şeması (19.yy/ Private Collection) (Anonim 1992)

Şekil 16'daki yılanlı kula halısı özel koleksiyon olup 19.yy'a ait bir halıdır. Boyutları 122x162cm olan yılanlı kula halısının kalitesi 40x50 cmdir. Kırmızı,siyah, açık mavi, yeşil ve sarı renkleri kullanılmıştır. Halının zemininde gül (şekil 16a), karanfil (şekil16b) ve lale (şekil 16c) motiflerinden oluşan iki büyük buket yer almaktadır. Altında ve üstünde bulunan dallar yılanı simgelemektedir. Bordürü ise karanfil, gül ve lale motifleri ile süslenmiş ve iki adet vazo bulunmaktadır.

Şekil 23a: Gül Motifi

Şekil 23b: Karanfil Motifi

Şekil 23c: Lale Motifi

Şekil 23d: Yılan Motifi

Şekil 24. Kula Halısı (Çift mihraplı Kula halısı)ve Yüzey şeması(19.yy/ Private Collection / Özel Koleksiyon) (Anonim 1992)

Çift mihraplı kula halısına örnek şekildeki halının bordürlerinde sarı sulu motifi kullanılmıştır. Özel koleksiyon halısı olan çift mihraplı kula halısının boyutları 145x155 cm ve kalitesi de 40x40 dır. Hammaddesi yün olan bu halıda Kahverengi, kırmızı, sarı, Kremve yeşil renkleri kullanılmıştır. Hayat ağacı dört köşeye yerleştirilmiş olan ejderha ve kuş motifleri ile desteklenmektedir.19.yy olarak tarihlendirilen bu halıda karanfil ve gül motifleri vardır.

Şekil 24a: Sarı Sulu Motifi

Şekil 24b:Hayat Ağacı Motifi

Şekil 24c : İbrik Motifi

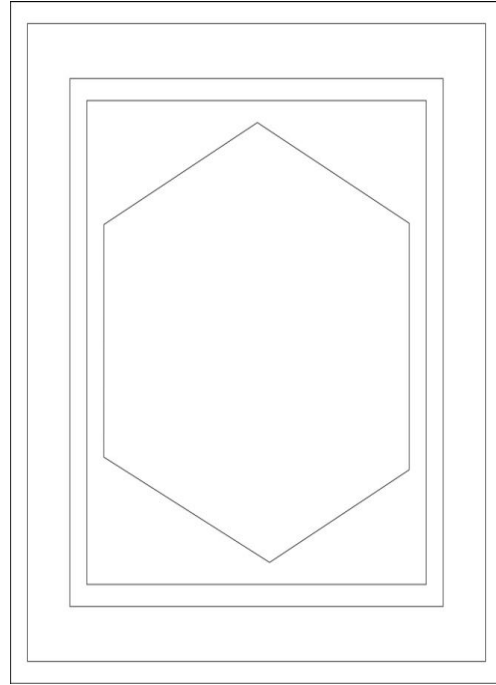
Şekil 24d: Karanfil Motifi

Şekil 24e: Gül Motifi

Şekil 24f: Ejderha Motifi

Şekil 25. Kula Halısı (Çift Mihraplı Kula halısı)ve yüzey şeması (Kula Belediyesi)

Şekil25 deki Kula halısı çift mihraplı olup boyutları ve kalitesi bilinmemektedir. Hammaddesi yün olan bu halının zemini koyu lacivert olupdesen içerisinde sarı, kırmızı, açık mavi, krem, beyaz ve yeşil renkleri kullanılmıştır. Orta zemininde iki adet vazoz motifleri bulunan bu halının bordürlerinde sarı sulu motif, karanfil, lale gibi çiçek motifleri kullanılmıştır. Aynı zamanda zeminde ejderha ve kuş motifleride bulunmaktadır.

Şekil 26. Kula halısı ve yüzey şeması (Anonim2009)

Şekildeki halı Türk İslam Eserleri Müzesinde sergilenmekte olup desen ismi İnce Sulu olarak bilinmektedir. Boyutları 1,2x2 m olan halının dm^2 deki düğüm sayısı 30x50'dir. Hammaddesi tamamen yün olan halı içerisinde mavi, kahverengi, krem, kırmızı ve açık yeşil kullanılmıştır.

Şekil 27. Kula halısı ve yüzey şeması (Anonim2009)

Şekildeki halı Türk İslam Eserleri Müzesinde sergilenmektedir. Boyutları 1,42x2,05 m olan halının dm^2 'deki düğüm sayısı 30x50 dir. Desen adı çimenzar olarak bilinen kula halısının hammaddesi ise tamamen yündür.corta zeminde hayat ağacı motifi bordürlerde ise ejderha motifi yer almaktadır.

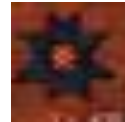
Şekil 28. Kula halısı ve yüzey şeması (Anonim2009)

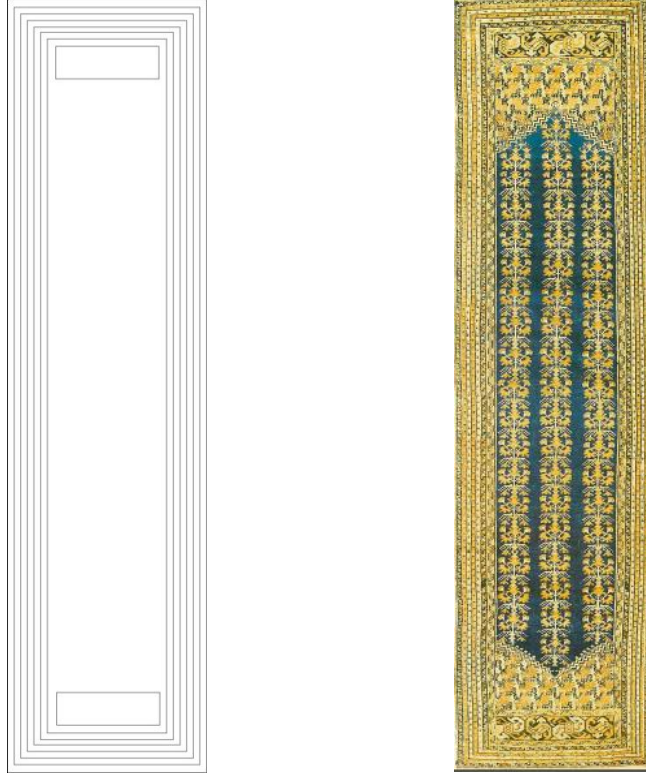
Şekildeki halı Türk İslam Eserleri Müzesinde sergilenmektedir. Desen adı çifte şamdan olarak geçen halının boyutları 1,45x2,3 m olup, dm^2 'dek idüğüm sayısı 30x50'dir. Hammaddesi yün olan bu halıda orta zeminde iki şamdan, bordürlerde ise ejderha motifi ve çeşitli çiçek motifleri yer almaktadır.

Şekil 29. Kula Halısı (Yıldızlı Kula) ve Yüzey Şeması (18.yy/ Metropalolitan Müzesi) (Anonim 1992)

Şekil 29 halı Yıldızlı kula halısı olarak bilinmektedir. Metropolitan Müzesi/ Newyork'da sergilenen halının hammadesi yündür. Dm^2 'deki düğüm sayısı 50x50 olan halının boyutları bilinmemektedir. 18.yy olarak tarihlendirilen halı zemininde kırmızı, siyah, lacivert, krem ve turuncu renkleri kullanılmaktadır. Orta zemininde elibelinde motifi, göbek motifi, ve içerisinde de yıldız motifleri yer almaktadır. Bordürde ise lale motifi yer almaktadır.

Şekil 30. Kula Halısı ve Yüzey Şeması (19.yy/ Türk ve İslam Eserleri Müzesi) (Anonim 1992)

Türk İslam Eserleri Müzesinde sergilenen şekil30'deki kula halısı 0,75x2,93 boyutlarında olup, dm^2 ' düğüm sayısı 30x40'dır. Orta zeminde üç tane hayat ağacı motifi bulunan bu halıda sarı, krem ve lacivert renkleri kullanılmıştır. 19.yy olarak tarihlendirilen şekildeki halı ejderha motifleri ile desteklenmiş, cennet bahçesini simgeleyen karanfil ve gül motifleri ile süslenmiştir

Şekil 30a: Hayat Ağacı Motifi

Şekil 30b: Ejderha Motifi

Şekil 30c: Karanfil Motifi

Şekil 31. Kula Halısı ve yüzey şeması (16.yy/ Vakıflar Halı Müzesi (Envanter No: A.305)) (Anonim 1992)

Şekildeki kula halısı Vakıflar Halı Müzesinde sergilenmektedir (Envanter No: A.305) . boyutları 1,5x2,4 m olan şekildeki kula halısının dm^2 'deki düğüm sayısı 28x28'dir. Hammaddesi tamamen yün olan bu halıda yıldız, ejderha ve çarkıfelek motifleri kullanılmıştır. Hammaddesi tamamen yün olan bu halı 16.yy olarak tarihlendirilmiştir. Halıda kırmızı, krem, mavi, siyah gibi renkler kullanılmıştır.

Şekil 31a: yıldız motifi

Şekil 31b: Motifin ismi bilinmemektedir

Şekil 32. Kula Halısı ve yüzey şeması (19.yy/ Private Collection) (Anonim 1992)

Özel koleksiyon halısı olan şekil halıda 0,71x1,58 m boyutlarındadır. Dm^2 'deki düğüm sayısı 30x30 olan bu halıda siyah, açık mavi, kırmızı, krem ve sarı renkleri kullanılmıştır. Hammaddesi yün olan şekildeki halı 19.yy olarak tarihlendirilmiş olup stilize edilmiş çeşitli çiçek motiflerine sahiptir.

Şekil 32 a: Karanfil Motifi

Kula yöresinde ayrıca dokumacıların kendi beğenileri ile oluşturdukları serpmeye ya da serbest tasarımlı olarak adlandırılan halılar da dokunmaktadır.

5.2. Günümüzde Kulada Halıcılık ve Kula halılarında Görülen Değişim

Günümüzde Kula’da halı dokumacılığı yok denecek kadar azalmıştır. Yörede ticari amaçlı halı dokumacılığı ile uğraşan tek bir tüccar ilçe merkezinde ikamet eden birkaç dokumacıya sipariş usulü halı dokutturmaktadır. Halı desenleri geleneksel Kula halılarının desenlerine büyük ölçüde sadık kalarak hazırlanmaktadır. Bununla beraber İlçe belediyesinin Halk Eğitim Merkezi ile ortaklaşa yürüttüğü çalışma ile de geleneksel Kula halıları dokunarak Kula Evi (Kula Müzesi)’nde sergilenmektedir. İlçeye bağlı köylerde dokumacılar artık bu uğraşmayı sürdürmemektedir.

Şekil33. Halk Eğitim Merkezi Dokuma Atölyesi (Kula-Merkez) (Aygaz,2014)

Kula halıları günümüze kadar değişim yaşayarak gelmiştir. Kula halılarında görülen ilk değişim İngiliz şirketlerinin Batı Anadolu’da el dokuması halı üretimine başlaması ile gerçekleşmiştir. Bu şirketler 1890 yılından itibaren Avrupa’da hazırlanan desenleri Anadolu’da dokutarak tekrar Avrupa’ya İzmir limanından ihraç etmişlerdir. 1908 yılında da “Doğu Halıları İmalatçıları Şirketi” adı altında birleşerek iflas ettikleri 1929 yılına kadar faaliyetlerini sürdürmüşlerdir. Anadolu halı kültürüne giren bu yabancı desenler şirket faaliyetinin yürütüldüğü birçok yörede dokuma geleneğinin bozulmasına neden olmuştur. (Eldem, 1971:124, Bozkurt, 1997: 259, Deniz,2000:39-43).

Daha sonrada Kula’da bulunan Çolaklar Halı Fabrikası’nın İzmir’e taşınması ile devam etmiş, fabrikada çalışan işçilerin bir kısmının İzmir’e gitmesi ve bir kısmında Kula’da kalması ile oluşmuştur. 1952 yıllarında ilçede işsizlik oluşmuş ve ilçenin ileri

gelenlerinden Hakkı K lahçı, Ali Keleşoğlu ve Şehir kaymakamamı Suat Erg nek tarafından halıcılığın tekrar canlandırılması için çalıŐmalar yapılmıştır. Daha sonra 1956 yılında Sümerbank bir Őube açarak ilçede halı dokutmaya başlamıştır. 1985 yıllarında Sümerbank ve Yılmaz K lahçı ve birkaç k uk tüccar, Kula merkezde ve Kula'ya bağlı Ayzviran, Gölde, Sandal, Ayvatlar, Saraçlar, Emre, Başbüyük, Kalınharman, akırca, Nalıncabıtrak, Ah zeren ve İbrahimağa köylerinde halı dokutmalarına rağmen günümüzde bu gelenek tamamen denilecek kadar azalmıştır. Günümüzde ise sadece ilçe merkezinde birkaç aile ve Kula kültürünü yaŐatmak için İlçe belediyesinin Halk Eğitim Merkezlerinde dokutturduğu ve Kültür Evinde sergilenen halıcılık dışında bu sanatı yaŐatan ve sahip çıkan kimse kalmamıştır.

Geçmişte Kula'da halı yapımında kullanılan ipliklerin renkleri; Ceviz kabuğu ve yaprağı, Soğan yaprağı, Oya otu, Sarıkız otu, Serkele otu, Papatya, Alabada yaprağı, Mazıda yaprağı, Palamut(gozak), Boş bitkisi, çalı bitkisi ve Süpürge otu gibi bitkilerden elde edilmekteydi.

O dönemlerde genellikle halılarda Kula kırmızı adı verilen turuncuya yakın bir renk, yeşil, mavi, lacivert, krem, siyah ve beyaz renkler kullanılmaktaydı.

Kula halılarının renklerinde görülen değişim ise 1950 ve sonrasında, dokumacıların zamanla zahmetli ve zaman alıcı bitkisel boyacılığu terk etmeleri ve yerini yapay boyacılığın alması ile başlamıştır. Bununla beraber Kula ilçesinde kurulan halı pazarının eski değerini kaybedip zamanla sipariş usulü halıcılığın yaygınlaŐması da etkili olmuştur. Sipariş usulü halıcılığın yaygınlaŐması renklerin belirlenmesinde tüketicici tercihlerinin ön plana çıkmasına neden olmuştur. Yapay boyalarla boyanmış canlı renklere sahip ipliklerin kullanılması ve tüketicici tercihleriyle geleneksel renklerden uzaklaŐılması genel olarak halıcılığımızın yaşadığı önemli bir sorundur ve geleneksel Kula halılarının deđiŐiminde de önemli bir rol oynamıştır. Bugün Kula halılarında daha çok halı zeminlerinde kullanılan renkler deđiŐmiŐtir. Geleneksel Kula halılarından Manzaralı Kula halısı olarak adlandırılan ve Şekil 18'da verilen örnekte geleneksel renklerin kullanıldığı ve zemin renginin koyu renk iplik kullanılarak dokunduğu görülmektedir. Şekil 32'de verilen ve yakın tarihte dokunmuş benzer bir örnekte ise zeminde açık renk iplik yer almaktadır.

Kula halılarının motif ve desenlerinin dokunmasında belirlenen en büyük deđiŐiklik günümüz Kula halılarının dm² 'lerin deki düğüm sayısında oluşan değişim ile ortaya çıkmaktadır. 18.yüzyıla tarihlendirilmiş Kula halıları 32x45, 35x45ve daha yukarı kalitede dokunmuş olup 19.yüzyıl da aynı özellikleri devam ettirmiŐtir. 20.yüzyılın başında görülen halı kaliteleri ise 30x50, 32x40, 26x33 olup genellikle daha yoğun olarak 30x40 kalitesi

kullanılmıştır. 1960'lı yıllarda ise halılardaki düğüm sayıları 22x28, 26x33, 32x45, 30x45 ve 50x50 şeklinde 1980'lerde ise 32x45, 30x50, 18x20 olmuştur (Anmaç,1997:41). TS 43 numaralı "El Dokuması Türk Halıları" isimli standarda göre de düğüm sayısı ince sınıf el dokuması halılarda 30x50, orta sınıf el dokuması halılarda 26x33, olan Kula halıları (Anonim 1992b) bugün bu rakamlara yaklaşık dokunmakla birlikte geçmişten bu yana farklı değerlerde dokunmuştur. Bu farklılıklar da motiflerin zeminde yerleştiriliş biçimini etkilemiştir.

Geleneksel Kula halılarında Manzaralı Kula olarak bilinen halı incelendiğinde (Şekil 18) dm^2 'sinde 30x45 düğüm sayısının olduğu görülmektedir (Anonim, 1992a). Ancak Şekil 32'de verilen ve yakın tarihte dokunmuş aynı desenli örneğin dm^2 deki düğüm sayısı ise 28x32'dir. Bu durum motiflerin yerleştirilişini dolayısıyla desen özelliklerini etkilemektedir. Bu örnekte çiçekler daha irileşmiş ve ortada yer alan gemi motifleri iki sıradan tek sıraya düşmüştür.

Desen özelliğinin etkilendiği bir başka örnek de Şekil 16a ve 16b'de verilen halılarda görülmektedir. Şekil 16a'da yer alan halıda "çınar yaprağı" motifleri bordürde ve mihrap köşelerinde yer almakta, Şekil 16b'de verilen yakın tarihli Kula halısında ise aynı motif sadece mihrap köşelerinde ve biraz daha kaba şekilde yer almaktadır.

Şekil 34'de Kula Müzesinde sergilenen Kula belediyesi tarafından dokutulmuş bir halı görülmektedir.

Şekil 34. Tek Gemili (Manzaralı) Kula Halısı ve Yüzey Şeması(Aygar, 2014)

Şekil 34’de görülen bu halı geleneksel kula halı desenlerinde biri olan manzaralı kula halılarına bir örnektir. Halı zemininde tek sıra ev motifi ve bu sıranın en tepesinde de gemi motifi bulunmaktadır (şekil 34a, şekil 34b). Manzaralı kula halısı olarak bilinen bu halının boyutları 1,51x2,15 m olup malzeme olarak yün kullanılmıştır. Dm²deki düğüm sayısı ise 28x32’dir. Yapay boyacılık kullanılan bu halıda açık mavi, siyah, koyu yeşil, sarı, krem, turuncu, kırmızı ve yeşil renkleri kullanılmıştır.

Şekil 34a: ev motifi

şekil 34b: gemi motifi

Şekil 35. Yılanlı Kula Halısı ve Yüzey Şeması(Aygar, 2014)

Şekil 35’de yer alan ve kula müzesinde yer alan bu halı malzeme olarak yün kullanılmıştır ve geleneksel desen olan yılanlı kula halısının desen özelliklerini taşımaktadır. Boyutları 1,31x1,58 m olan yılanlı kula halısının dm² düğüm sayısı 30x45’dir. Gül karanfil

yılan lale ve genellikle kula halılarında bordürlerde sıkça rastlanan sarı sulu motifi bulunmaktadır(şekil 35a, şekil 35b, şekil 35c, şekil 35d, şekil 35e). Halıda lacivert beyaz sarı kırmızı açık mavi yavruağzı krem ve koyu yeşil kullanılmış ve 30x45 kalitesinde dokunmuştur.

Şekil 35a: gül motifi

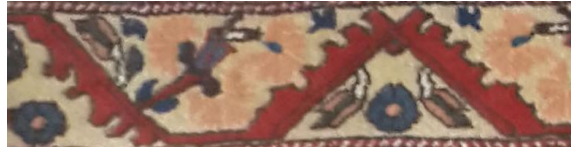
şekil 35b:karanfil motifi

şekil 35d: lale motifi

Şekil 35c : yılan motifi

Şekil 35e: sarı sulu motifi

Şekil 36 . Yılanlı Kula Halısı ve Yüzey Şeması(Aygar, 2014)

Şekil 36'daki halı günümüz yılanlı kula halısının bir örneğidir. 1,60x1,80 m boyutlarında olan ve hammaddesi tamamen yün olan bu halının dm^2 'deki düğüm sayısı 20x30'dur. Sarı, bordo, kırmızı, açık mavi, koyu mavi ve lacivert renklerinin kullanıldığı

yılanlı kula halısında gül karanfil yılan lale ve sarı sulu motifi görülmektedir (şekil 36a, şekil 36b, şekil 36c).

Şekil 36a: Gül Motifi (Aygaz, 2014)

Şekil 36b: Karanfil Motifi (Aygaz, 2014)

Şekil 36 c: Lale Motifi (Aygaz, 2014)

Şekil 37. Selvili Kula Halısı ve Yüzey şeması(Aygaz, 2014)

Şekil 37' deki bu halı ise selvili kula halısı olarak bilinen desen özelliklerine sahiptir ve selvili kula halısı olarak bilinmektedir. 156x256 cm boyutlarındaki selvili kula halısının

zemininde bir vazo ve hayat ağacı bulunmaktadır ve ismini burdan almaktadır(şekil 37a şekil 37b).tüm malzemeleri yün olan halıda yeşil mavi krem turuncu sarı siyah açık yeşil lacivert kırmızı ve kahverengi bulunmaktadır. Dm²'deki düğüm sayısı 26x33'dür ve kula müzesinde sergilenmektedir.

Şekil 37a: hayat ağacı ve vazo motifi

Şekil 37b: lamba motifi

Şekil 38.Kula (İbrikli) Halısı(Aygar, 2014)

Şekil 38'de ibrikli kula halısı görülmektedir. Kula müzesinde sergilenen bu halı ismini bordürlerinde bulunan ibrik motiflerinden almaktadır(şekil 38a). 120x170 cm boyutlarında olan bu halı 25x35 kalitede dokunmuştur. Malzemeleri yündür. Hardal sarısı krem kırmızı yeşil lacivert ve siyah renkleri kullanılmıştır.

Şekil 38a: ibrik motifi

Şekil 38b: çarkifelek motifi

Şekil 39. Kömürcü (Kara) Kula Halısı (Aygaz, 2014)

Şekildeki kula halısı kömürcü kula halısının bir örneğidir. 1,70x2,80 m boyutlarında olup dm^2 'sindeki düğüm sayısı 30x40'dır. Hammaddesi tamamen yün malzeme olan bu halıda kırmızı, siyah ve lacivert renkleri ile çok az krem rengi kullanılmıştır.

Şekil 39a: Motifin ismi bilinmemektedir (Aygaz, 2014)

Şekil 40.Kula Halısı ve Yüzey şeması (Ayggar, 2014)

Şekildeki kula halısı manzaralı kula halısının bir örneğidir. Kula evinde sergilenen bu halının boyutları 1,34x1,65 m olup dm^2 'deki düğüm sayısı 20x30'dur. Halı içerisinde koyu yeşil, açık yeşil, açık mavi, lacivert, turuncu ve beyaz renkleri kullanılmıştır. Orta zeminde bir hayat ağacı motifi ve iki sıra mezar motifi bulunmaktadır. Hammaddesi tamamen yün olan bu halıda ejderha motifleri ve stilize yaprak motifleride bulunmaktadır.

Şekil 40a: Hayat Ağacı (Ayggar, 2014)

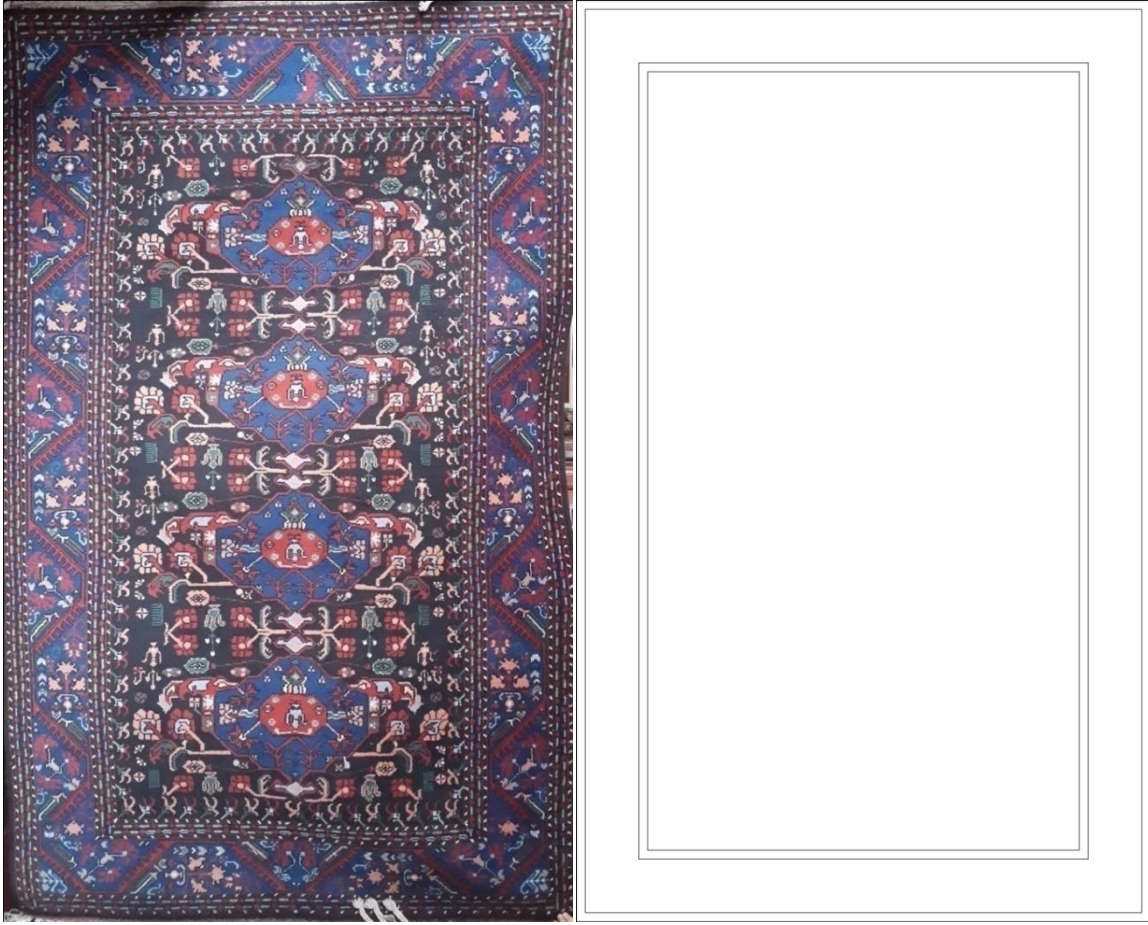
Şekil 40b: Mezar Motifi (Ayggar, 2014)

Şekil 40c: Motifin ismi bilinmemektedir. (Ayggar, 2014)

Şekil 40d: Ejderha Motifi (Ayggar, 2014)

Şekil 41. Kömürcü Kula Halısı ve Yüzey şeması (Aygır, 2014)

Şekildeki kula halısı kömürcü kula olarak bilinmektedir. Kula müzesinde sergilenen bu halının hammaddesi tamamen yün olup boyutları 1,61x2,58 m'dir. Dm²'deki düğüm sayısı ise 40x50 'dir. Hammaddesi tamamen yün olan bu halıda siyah, lacivert, kırmızı, krem, yeşil, açık mavi ve koyu yeşil kullanılmıştır. Bordüründe sarı sulu motifi ve vazo motifi bulunan kömürcü kula halısının özelliği koyu renkte dokunur olmasıdır.

Şekil 41a: Sarı Sulu Motifi (Aygır, 2014)

Şekil 42. Yıldızlı Kula Halısı ve Yüzey şeması(Aygar, 2014)

Şekildeki kula halısı kula müzesinde sergilenmekte olup yıldızlı kula ismine sahiptir. Boyutları 1,60x2,20m uzunluğunda olan bu halının dm^2 deki düğüm sayısı 35x45'dir. Turuncu, açık yeşil, kırmızı, krem, laciverte koyu yeşil renklerin kullanıldığı bu halı orta zeminde bulunan yıldız motiflerinden ismini almıştır ve bordürlerinde bulunan küçük çiçeklerden oluşmaktadır.

Şekil 42a: Yıldız Motifi (Aygar, 2014)

Şekil 43.Kula (Çınar Yapraklı Kula Yolluğu) Halısı ve Yüzey şeması(Aygar, 2014)

Şekildeki çınar yapraklı kula halısı Kula müzesinde sergilenmektedir. Boyutları 095x1,71 m olan bu halının dm^2 'deki düğüm sayısı 30x45'dir. Hammaddesi tamamen yün olan bu halının renkleri kırmızı, açık mavi, açık yeşil, lacivert, siyah ve turuncudur. Şekildeki kula halısı ismini orta zeminde bulunan çınar yapraklarından almıştır.

Şekil 43a: Çınar Yapağı Motifi (Aygar, 2014)

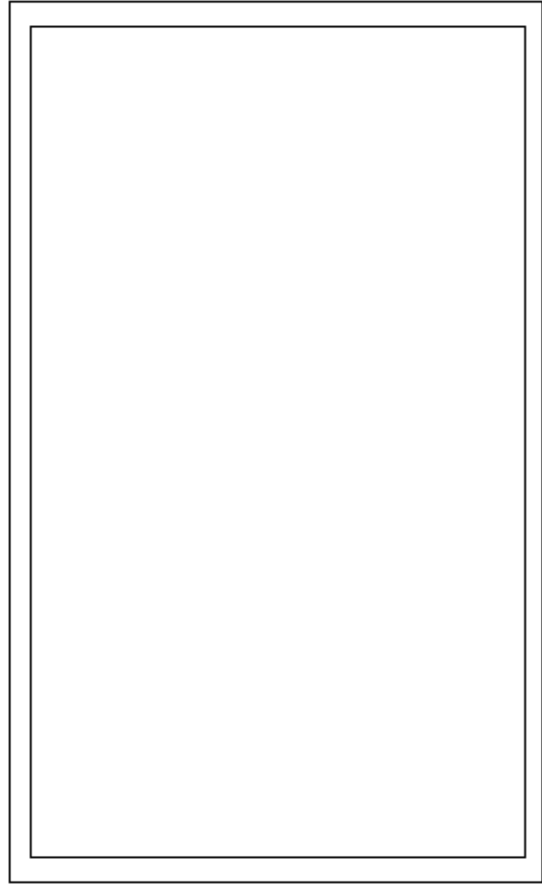

Şekil 44.Kula (Dilgozlu) Halısı ve yüzey şeması(Aygar, 2014)

Şekildeki kula halısı Dilgozlu kula halısı olarak bilinmektedir ve Kula müzesinde sergilenmektedir. Boyutları 1,53x2,08 m olan bu halının dm^2 'sindeki düğüm sayısı 25x35'dir. Beyaz, lacivert, kırmızı, açık eşil, turuncu ve siyah renkleri kullanılmıştır. Hammaddesi tamamen yün olan bu halının zemininde yer yer sinek motifleri kullanılmıştır. Orta zemininde iki adet kandil motifi vardır.

Şekil 44a: Kandil Motifi(Aygar, 2014)

Şekil 45.Kula (Lüks Lambalı) Kula Halısı (Aygaz, 2014)

Bu halı mehmet zorlu tarafından üretilen bir halıdır ve daha önce geleneksel halılar arasında olmayan ancak son zamanlarda dokumacılar tarafından yöre halıcılığına kazandırılan bir örnektir. Seccade tipinde olan bu dokumada yanlarda iki sütunun taşıdığı yuvarlak bir mihrap kemeri ve mihrap zemininde de lüks lambasından esinlenerek oluşturulmuş ve bitkisel motiflerle zenginleştirilmiş bir lamba motifi yer almaktadır. Krem, kırmızı, yeşil, mavi ve kahverengi renklerinin kullanıldığı görülmektedir.

Şekil 45a: Lüks Lamba Motifi (Aygaz, 2014)

Şekil 46. Kula (Eski) Halısı(Aygar, 2014)

Şekildeki eski kula halısının boyutları 1,60x2,52 m olup dm^2 'deki düğüm sayısı 25x35'dir. Hammaddesi tamamen yün olan bu halıda açık yeşil, kırmızı, krem, siyah, sarı, yeşil, kahverengi kullanılmıştır.

Şekil 47. Kula (Çakıro) Halısı(Aygar, 2014)

Şekil 47’de gördes halı motiflerinin bir örneği olan çakıro kula halı deseni bulunmaktadır. Desen özelliklerini çakıro gördesten alan bu halıda 125x140 cm boyutlarında olup 25x45 kalitede dokunmuştur.kırmızı krem açık mavi siyah lacivert koyu yeşil sarı ve turuncu renkleri ile dokunan bu halıda kula müzesinde sergilenmektedir.serbest motif desen özelliğini taşımaktadır.

Şekil 47a : Motifin ismi bilinmemektedir.(Aygaz, 2014)

6. DEĞERLENDİRME

El dokuması halıcılık tarihler boyunca günümüze gelişerek gelmiştir. Fakat son yıllarda teknolojik gelişmelerden, diğer sanat dalların da olduğu gibi halı sanatı da etkilenmiştir. Teknolojik gelişmeler, seri üretim ve ticari kaygılar el dokuması halıcılığın olumsuz yönde etkilenmesine neden olan en önemli etkenlerdir.

Manisa Kula bölgesinde dokunan Kula halıları da bu gelişmeler ve olumsuzluklardan etkilenmiştir.

Geleneksel halılardan uzaklaşmanın ilk belirtisi, doğal boyaların günümüzde kullanılmaması ile başlamıştır. Geleneksel Kula halılarında ilmelik iplikler doğal boyalarla renklendirilmekte Ceviz kabuğu ve yaprağı, Soğan yaprağı, Oya otu, Sarıkız otu, Serkele otu, Papatya, Alabada yaprağı, Mazıda yaprağı, Palamut(gozak), Boş bitkisi, Çalı bitkisi ve Süpürge otu gibi bitkilerden elde edilmekteydi. Günümüzde ise dokumacılar iplikleri hazır olarak almakta veya kimyasal boyalar ile renklendirmektedir. Bugün geleneksel renklerin bazıları kullanılmamaktadır.

Geleneksel halılarda kullanılan desenlere bakıldığında günümüzde hala geleneksel desenler dokutulmaktadır. Günümüzde görülen en belirgin değişimler halıların boyutlarında olmuştur. Geleneksel halılar genellikle seccade boyutunda dokunmakta, günümüzdeki halılar incelendiğinde ise ebatların büyüdüğü görülmektedir.

Bu değişimler Kula halılarını geleneksellikten uzaklaştırmakta ve Kula halılarının kimliğinden uzaklaşmasına sebep olmaktadır.

Yerli ve yabancı tüketici tercihlerine göre pazarın şekillenmesi ve halıların buna göre üretilmesi Kula halıların renk, motif ve desen özelliklerinde görülen değişimi hızlandırmakta etkin rol oynamıştır.

Günümüzde eski dönemlerde olduğu gibi halen Kula halısı dokunmamaktadır. Bölgede birkaç aile ve Halıcılık Sanatını canlandırmaya çalışan belediye çalışanları dışında ve gelen siparişleri dokuyanlar dışında halı dokuyan insan kalmamıştır.

Kula halılarının geleneksel özelliklerini yeniden kazanması için, Kula bölgesinde doğal boyalı iplik kullanımının yaygınlaştırılması ve üretiminin desteklenmesi gerekmektedir. Bu amaçla bazı tanıtım faaliyetlerinin yapılması da yörede halıcılığın canlandırılmasında etkili olacaktır.

KAYNAKÇA

Kitap

ALTINBAŞ, E.T. (1979). **Doğal İpekten El Dokusu Halı Yapımı ve İhraç Edilen İpek Halıların Bazı Teknik Özellikleri ile Üretim Koşulları Üzerinde Araştırmalar**, Ankara Üniversitesi, Ziraat Fakültesi Yayınları 690, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara.

ANONİM, (2013), **Marka Şehir Manisa**. T.C. Manisa Valiliği, İzmir

ANONİM, (2000), **Manisa**, Manisa Ticaret ve Sanayi Odası ile Organize Sanayi Bölgesi Yönetim Kurulu Başkanlığı Yayını. Manisa

ANONİM, (2012), **Manisa Rehberi**, Manisa İl Özel İdaresi, Manisa

ANMAÇ, E., (1999). **Kula Halılarının Kompozisyon Özellikleri ve Kula Halılarında Kullanılan Motifler**.Erdem-Halı Özel Sayısı. Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu-Atatürk Kültür Merkezi. Cilt: 10, Sayı: 28. Ankara

ASLANAPA, O. (1987), **‘Türk halısının bin yılı’**. Eren Yayıncılık ve Kitapçılık Ltd. Şti. 235 s. İstanbul

ASLANAPA, O. (1993), **Türk Sanatı El Kitabı**, İnkılap Yayınevi, İstanbul

ASLANAPA, O. (1999). **“17. Yüzyılda Türk Halı Sanatının Gelişmesi”**, Erdem-Halı Özel Sayısı I, Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu-Atatürk Kültür Merkezi. Cilt: 10, Sayı: 28. 23-26, Ankara

ASLANAPA, O. (2005). **Türk Halı Sanatının Bin Yılı**, İnkılap Kitapevi Yayın Sanayi ve Ticaret A.ş., İstanbul.

AYTAÇ, Ç., (1997). **El Dokumacılığı**, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul

AYTAÇ, A., (2006). **Geleneksel Türk El Dokumacılığı Sanatı**,Anka Basım Yayın Ltd.Şti. Konya.

BAYRAKTAROĞLU, S, (1999), **“Seccade”**, ERDEM Dergisi, Halı Özel Sayısı I. , Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu-Atatürk Kültür Merkezi. Cilt: 10, Sayı: 28. 57-64s., Ankara

DENİZ, B., (2000), **Türk Dünyasında Halı ve Düz Dokuma Yaygıları**, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayını:215, 284.

ETİKAN, S. ve ÖLMEZ, F. (2013). **Muğla Yöresi Kirkitli Dokumalarının Sanatsal ve Bazı Teknolojik Özellikleri Üzerine Bir Belgelendirme ve Katalog Çalışması**, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Yayınları, Muğla.

ÖZTÜRK, Y. (1992). **Balıkesir Sındığı Yöresi Yağcıbedir Halıları**, Kültür Bakanlığı yayınları, Ankara.

TÜRKMEN, N. (2001). **Orta Asya'da Türkmen Halıları ile Tarihi Anadolu-Türk Halılarının Ortak Özellikleri**, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları 274, Ankara.

YAZICIOĞLU, Y. (1987). **Türk El Dokusu Yün Halı İplikleri ile F. Alman Makine Halısı Yün Halı İpliklerinin Bazı Fiziksel ve Kimyasal Özellikleri Üzerinde Bir Arştırma**, Ankara Üniversitesi Yayınları: 1007, Ankara Üniversitesi Basımevi:119, Ankara.

YAZICIOĞLU, Y., (1992). **El Dokusu Halıcılık**, Tisamat Basım Sanayi, Ankara.

YETKİN, Ş. (1991). **Türk Halı Sanatı**, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Sanat Dizisi:20, Ankara.

Makale

DENİZ, B., (2006), **“Geçmişten Günümüze Kula Halıları”** Geçmişten Geleceğe Köprü Yanık Ülke Kula Sempozyumu Bildirileri. Kula

Katalog

ANONİM, (1992). **Turkish Handwoven carpets, I. Cilt** T.C. Kültür Bakanlığı Döner Sermaye İşletmeleri Genel Müdürlüğü, Ankara.

ANONİM, (1992). **Turkish Handwoven carpets, II. Cilt** T.C. Kültür Bakanlığı Döner Sermaye İşletmeleri Genel Müdürlüğü, Ankara.

ANONİM, (1992). **Turkish Handwoven carpets, IV. Cilt** T.C. Kültür Bakanlığı Döner Sermaye İşletmeleri Genel Müdürlüğü, Ankara.

ANONİM, (1992). **Turkish Handwoven carpets, V. Cilt** T.C. Kültür Bakanlığı Döner Sermaye İşletmeleri Genel Müdürlüğü, Ankara.

ANONİM,(2009). **Geçmişini Arayan Gördes Halısı**, İzmir

Tez

- ANMAÇ, E. (1997). **Geçmişten Günümüze Kula Halılarının Teknik ve Sanatsal Özellikleri ve Yeni Tasarımlar**, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Geleneksel Türk El Sanatları Anasanat Dalı, Sanatta Yeterlilik, İzmir.
- BOZKURT, H. (2010). **Manisa ili Kula ilçesi El Sanatları**, Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ev Ekonomisi (El Sanatları) Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- ETİKAN, S. (2002). **Muğla İlinde El Dokuması Halıcılık Ve Üretilen Halıların Bazı Teknolojik Özellikleri Üzerinde Bir Araştırma**, Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ev Ekonomisi(Köy El Sanatları) Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Ankara.
- ÖLMEZ, F. N. (1999). **Niğde ilinde el dokusu halıcılık ve üretilen halıların bazı teknolojik özellikleri üzerine bir araştırma**, Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ev Ekonomisi Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Ankara.
- ÖZKAN, S. (2003). **Simav İlçesinde El Dokuması Halıcılık ve Üretilen Halıların Bazı Özellikleri**, Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ev Ekonomisi Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Ankara.
- ŞİRİN, N. (1994). **Döşemealtı Halıları**, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Resim Eğitimi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Konya.

Tescil Belgesi

ANONİM, (1996). **Coğrafi İşaret Tescil Belgesi** T.C. Türk Patent Enstitüsü. Ankara.

İnternet

(<http://www.manisa.bel.tr>, [17.06.2014]).

ÖZGEÇMİŞ

1990 yılında Ankara'da doğdu. Türkan Yamantürk İlköğretim Okulunda 2004 yılında, Lise eğitimini Sokullu Mehmet Paşa 2007 yılında, Lisans Eğitimini ise Süleyman Demirel Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, Geleneksel Türk Sanatları bölümü Halı-Kilim ve Eski Kumaş Desenleri Anasanat dalında 2012 yılında tamamladı . 2012 yılında Anabilim dalında Yüksek Lisans Eğitimine başladı.

Bilge AYGAR

2014